

Georg-Eckert-Institut BS78

1 233 429 4

NACIONALNI KURIKULARNI SVET
**Predmetna kurikularna komisija
za zgodovino**

Marec 1998

UČNI NAČRT ZA ZGODOVINO V DVOJEZIČNI GIMNAZIJI (modul 280 ur)

RKK ZA ZGODOVINO:

dr. Božo Repe, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, predsednik
Ana Kastelic, Zavod RS za šolstvo, strokovna tajnica
dr. Dušan Nečak, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
mag. Stane Berzelak, Srednja šola Slovenj Gradec
Anica Nuša Kern, OŠ Preserje pri Radomljah
Metoda Livk, OŠ Stična
Gabrijela Škraba, OŠ Ledina, Ljubljana

Konzulentki:

Bernardetta Horváth, Srednja dvojezična šola Lendava
Maria Gaál, Srednja dvojezična šola Lendava

Jezikovni pregled: Vima Djukić

(Opomba: vsebine in cilji madžarske zgodovine so pisani v debelejšem tisku)

Učni načrt je sprejel Strokovni svet za splošno izobraževanje na 14. seji, dne 26. 03. 1998.

KAZALO

I. OPREDELITEV PREDMETA.....	3
II. PREDMETNI KATALOGI ZNANJ.....	4
1. Cilji predmeta	
1.1 Splošni cilji predmeta.....	4
1.2. Operativni cilji predmeta in vsebine.....	5
Vsebina	5
Operativni cilji predmeta.....	20
Prvi letnik.....	20
Drugi letnik.....	28
Tretji letnik.....	36
Četrti letnik.....	43
2. Standardi znanj.....	50
III. SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA IN MEDPREDMETNE POVEZAVE.....	53
IV. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA.....	54
V. ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PREDMETA.....	55
VI. IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI	
6.1 Opremljenost učilnice.....	55
6.2 Literatura.....	55

SLO
Z-6
(1,98)

I. OPREDELITEV PREDMETA

Zgodovina je v programu splošne gimnazije štiriletni učni predmet v obsegu 280 ur. Učni načrt zgodovine za gimnazijo zagotavlja pridobitev širokih zgodovinskih znanj, vednosti in sposobnosti, ki dajejo dijaku široko splošno razgledanost in trdno osnovo za univerzitetni študij, zlasti še v tistih usmeritvah, ki vključujejo v svoj izobraževalni program tudi zgodovinska znanja.

Vsebinska zasnova učnega programa zajema temeljne zgodovinske pojave in procese, ki pomenijo osnovo zgodovinske vednosti in so pogoj za razumevanje kulturnega in civilizacijskega razvoja človeštva. Poudarek je na gospodarsko-socialnih in kulturno-zgodovinskih temah. Učni načrt je obogaten z vsebinami iz vsakdanjega življenja, s prikazom materialnih in duhovnih dosežkov človeštva v posameznih zgodovinskih obdobjih. S prostorskega vidika je odprt predvsem v evropski kulturnozgodovinski okvir, pri določenih procesih pa tudi v izvenevropski svet.

Slovenska in **madžarska** zgodovina, zgodovinske izkušnje in kulturna dediščina so umeščene v širši srednjeevropski in evropski prostor, kar omogoča boljše razumevanje vplivov na dogajanja in njihovo medsebojno povezanost. Tak pristop k realizaciji učnega načrta omogoča ustreznejše povezovanje obče in narodne zgodovine ter daje celovitejši pogled na zgodovinska dogajanja in procese, s tem dobiva domača zgodovina pravi pomen in razsežnost.

Cilj zasnove je, da z večjo pestrostjo pripomore k privlačnosti in zanimivosti pouka. Šolajoči se mladini zgodovina širi zgodovinsko časovno in prostorsko predstavo ter ji omogoča z aktivnimi oblikami in metodami dela (uporaba virov, zemljevidov in nebesednih virov informacij) razvijanje sposobnosti za sporočanje zgodovinskih informacij, kritično presojo vseh oblik sporočil ter sposobnosti medsebojnega povezovanja istorodnih in raznorodnih zgodovinskih dogajanj. S primerjavami življenja v preteklosti in sodobnosti, s časovno globino kakor tudi široko tematiko človekovega bivanja in zgodovinskih izkušenj pa ima zgodovina pomembno vzgojno-izobraževalno vlogo pri demokratični življenjski orientaciji mladih. Zgodovinska znanja dajejo dijaku široko duhovno obzorje in življenjsko osmišljenje.

Glede na dosedanjo zgodovinsko izkušnjo ima zgodovina pomembno vlogo tudi pri oblikovanju narodne zavesti in narodne identitete.

Učni načrt se navezuje na znanja in spretnosti, pridobljene v osnovni šoli. Učni načrt je razmeroma obsežen: v njem smo želeli opozoriti na glavne zgodovinske in razvojne tokove, ki naj bi jim učitelj sledil pri pouku. Jasno je seveda, da v okviru časa, ki ga ima na voljo, ne bo mogel obdelati vsega enako globoko. Nekatera vprašanja in teme bo lahko razložil podrobneje, druge le povzel ali omenil, drugod pa zopet dijakom naznačil, kaj naj si sami preberejo v učbeniku ali drugem gradivu. Učni načrt je v tem smislu predvsem priporočilo in temeljno vodilo, na katerem učitelj gradi svoj individualni učni program, učitelj pa ima pri izboru vprašanj in tem svobodo, da obravnavane tematske sklope izbira, se morda pri nekaterih zadrži dlje, če se mu zdi potrebno ali če opazi, da vlada v razredu zanje posebno zanimanje, lahko pa jih tudi združuje in povezuje med seboj ali celo (seveda v mejah mogočega) prestavlja iz letnika v letnik. Učni načrt je potemtakem splošni okvir, ki učitelja obvezuje na jasno predstavitev razvojnih "niti", glavnih značilnosti posameznih zgodovinskih obdobj ter stalnic in protislovij v zgodovinskem razvoju, hkrati pa ga spodbuja k ustreznemu povezovanju obče in narodne zgodovine. Končna raven znanja, h kateri mora težiti učitelj, je določena z maturo, pri čemer pa matura nikakor ne pomeni samo znanj, zapisanih v maturitetnem katalogu, temveč tudi vsa tista znanja, ki so povezana z maturitetnimi temami in so potrebna za njihovo razumevanje.

Prenova pouka zgodovine (vsebine in ciljev) je pod vodstvom prof. dr. Petra Vodopivca intenzivno potekala že v obdobju 1990 -1996, predvsem v smislu posodabljanja vsebin,

večje privlačnosti in odprtosti. Januarja 1996 je Strokovni svet RS za vzgojo in izobraževanje potrdil prenovljeni učni načrt za gimnazije, v šolskem letu 1996/97 pa se je pričel uvajati v prvi letnik. Zato pričujoči učni načrt ohranja v vsebinskem delu koncept, ki ga je sprejel strokovni svet leta 1996, dopolnjen pa je s katalogom operativnih ciljev, ki izražajo na eni strani usmeritve pouka zgodovine, na drugi pa določeno standardizacijo.

II. PREDMETNI KATALOGI ZNANJ

1. Cilji predmeta

1.1 splošni cilji predmeta

Dijaki naj:

- pridobijo znanje o pomembnih dogajanjih, pojavih in procesih iz svetovne, evropske, slovenske in **madžarske** zgodovine;
- pridobijo spoznanja o vplivih evropskih in svetovnih dogajanj na slovensko in na **madžarsko** zgodovino ;
- razvijajo zanimanje za zgodovinsko preteklost in sedanost slovenskega in **madžarskega** naroda in njegovih dosežkov ter si oblikujejo zgodovinsko zavest, narodno identiteto in zavest državni pripadnosti;
- pridobijo znanje o življenju, delu, miselnosti in znanstvenih dosežkih, gospodarskih procesih in socialnih odnosih v različnih zgodovinskih obdobjih;
- vrednotijo kulturno dediščino v splošnem in nacionalnem okviru, se ozaveščajo o pomenu ohranjanja lastnih kulturnih tradicij in pridobivajo evropske kulturne in civilizacijske življenjske vrednote;
- razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnih ver, kultur in skupnosti doma in v svetu;
- pridobivajo vedenja o prizadevanjih za človekove in državljanske pravice ter se ozaveščajo o pomenu njihovega spoštovanja in si oblikujejo življenjsko orientacijo;
- razvijajo sposobnost časovnih in prostorskih predstav, sposobnost sporočanja zgodovinskih informacij (brati zgodovinsko besedilo, ga razumeti in razložiti) in kritične presoje vseh oblik sporočil;
- se naučijo ločevati vzroke, povode in posledice, ter ugotavljati soodvisnost različnih pojavov, kontinuitete in sprememb v razvoju ter si tako razvijajo zgodovinski način mišljenja;
- razvijajo sposobnost logičnega razumevanja pojmov in sposobnost povezovanja v sintezo istorodnih in raznorodnih zgodovinskih dejstev;
- se usposabljaajo za uporabo zgodovinske karte, virov in besedil ter za samostojno delo in razvijajo zanimanje za družboslovno proučevanje in raziskovanje;
- razvijajo sposobnost komuniciranja in izražanja misli o zgodovinskih dogajanjih;
- v povezavi s šolsko knjižnico pridobivajo knjižnična informacijska znanja, potrebna

za aktivno iskanje strokovne in poljudne zgodovinske literature;

- pridobivajo delovne navade: natančnost, sistematičnost, vztrajnost.

1. 2 Operativni cilji predmeta in vsebine

1.2.1 Vsebina

Prvi letnik

1. ZGODOVINA

Včeraj - danes - jutri: čas kot zgodovinska kategorija. Trajanje in spreminjanje v zgodovini. Čas in prostor kot temeljni določili človeka in človeške družbe. Datiranje in predstavljanje zgodovinskega časa - od nastanka človeške družbe do danes.

Spomin: individualni in kolektivni zgodovinski spomin. Pot k zgodovinski resnici: zgodovina kot veda.

Človekov boj za obstanek in človekova ustvarjalnost - gibalni razvoja.

2. PODOBE IZ PRAZGODOVINE

Kdaj se začne prazgodovina - in kdaj zgodovina. Nastanek človeka in njegovo razširjanje po svetu (ob zemljevidu).

Paleolitske in mezolitske kulture (ob zemljevidu). Tehnika in okolje.

Iz življenja lovca in nabiralca. Iz življenja poljedelca in živinorejca.

Neolitska naselja in kultura koliščarjev.

Življenje v kovinskih dobah. Duhovni svet in miselno/prostorsko obzorje človeka v prazgodovini.

3. ZGODNJE VISOKE KULTURE (PRVE CIVILIZACIJE)

Zgodnje visoke kulture: čas in prostor (kronološka tabela in zemljevid).

Začetki prvih civilizacij: Mezopotamija, Egipt (gospodarstvo, irigacija, družba in državna organizacija), Feničani, Hebrejci, Hetiti, Perzija, Indija, Kitajska.

Pomen pisave: ohranja vedenje kasnejšim generacijam, omogoča organizacijo državne oblasti.

Izbrane podobe iz življenja po civilizacijsko - kulturnih območjih.

Umetnost, književnost (začetki zgodovinopisja), pravo in začetki znanosti. Religija.

4. GRČIJA

Kreta - Mikene - Troja: Vzpon in padec kretsko-mikenske kulture. Zgodnje grško prostorsko obzorje. Homerjeva Grčija: Iliada in Odiseja kot sliki grške družbe in duhovnega obzorja (ob izbranih odlomkih in spoznanjih arheologije prikazemo življenje Grkov v tem času). Postopno širjenje znanega sveta in grškega geografskega obzorja. Polis. Kolonizacija in širjenje grškega vpliva (ob zemljevidu).

Grški svet bogov in ljudi. Igre v Olimpiji.

Atene: gospodarstvo; spreminjanje socialne podobe atenske družbe; socialne skupine in nasprotja - Solonove reforme. Oblikovanje atenske demokracije - od Solona do Perikleja; zlata doba Aten.

Šparta, primerjava življenja v Šparti in Atenah.

Grško - perzijske vojne in grški odnos do svobode.

Označitev grškega gospodarstva in družbe - vsakdanjik moških, žensk, sužnjev (v mestu in na deželi); grške šole in gledališče. Grška kulturna zapuščina: slovstvo, govorništvo in filozofija, zgodovinoписje in druge znanosti; umetnost. Pomen grške kulture in filozofije za prihodnji razvoj evropske duhovne kulture in političnih ustanov. Boj in tekmovanje med polis, slabitev mestnih držav. Vzpon Makedonije: Aleksander Veliki in helenizem - povezava grške kulture z Vzhodom; velika središča helenistične kulture.

5. RIMLJANI

Apeninski polotok in njegovi prebivalci; vpliv Etruščanov in Grkov na rimski razvoj in kulturo. Nastanek Rima (legenda, arheologija in zgodovina); čas rimskih kraljev, plebejci in patriciji.

Rimska republika: širjenje proti severu in v sredozemski svet; posledice ekspanzije za način življenja Rimljanov; Grčija in Rim - konflikt in spajanje kultur.

Rimska družba in gospodarstvo; organi oblasti; socialna nasprotja in poizkusi reform. Cezar in začetek propadanja republikanskih institucij.

Rimsko cesarstvo: principat - Avgustus prvi med enakimi; Rim - središče države.

Rimska država, državna organizacija, meje in vojska.

Iz življenja Rimljanov: bogataši in reveži (palače na eni in revna predmestja na drugi strani); zabave in igre; življenje na podeželju (kolon/kmet in latifundist); življenje sužnjev (galjoti, gladiatorji, hišni sužnji in učitelji).

Rimski svet bogov, rimska književnost, umetnost, rimsko pravo (tudi temelj poznejšim pravnim sistemom) in zgodovinoписje.

Poznoantično rimsko cesarstvo: obseg, province, uprava; življenje v provincah (od Britanije na zahodu do Mezopotamije na vzhodu, od Germanije na severu do Mavretanije na jugu). Življenje pod Rimljani na Balkanu.

Razpadanje in propad cesarstva: vse večje težave pri upravljanju cesarstva, rimski Vzhod in Zahod; naraščanje pritiska tujih ljudstev; propad zahodnorimskega cesarstva. Rim se umika, a nikjer čisto in za zmeraj ne izgine.

6. JUDOVSTVO IN KRŠČANSTVO

Začetki krščanstva: zgodovinsko ozadje; Biblija in zgodovina; Stara zaveza kot zgodovina judovskega ljudstva, Palestina - stičišče duhovnih tokov, vplivov in kultur; Palestina pod Rimljani; verska gibanja in Jezus kot zgodovinska oseba; Evangeliji in Nova zaveza; socialno-verska sporočila zgodnjega krščanstva. Širjenje krščanstva, zgodnja Cerkev; krščanstvo od preganjanja do državne religije.

7. ZGODNJI SREDNJI VEK

Zemljevid Evrope in sveta v 5. stoletju (znani svet od Sredozemlja do evropskega severa, od evropskih središč do Kitajske in severne Afrike; manj znani svetovi afriške notranjosti, Oceanije in Amerike).

Preseljevanje ljudstev v Evropi in Aziji: novi in stari naseljenci, soočenje in prepletanje različnih svetov, kultur in religij.

Nova podoba Evrope: Germani in Slovani; širjenje krščanstva iz vzhodnih in

zahodnih cerkvenih središč ter njegov kulturno-civilizacijski vpliv. Trije evropski duhovnokulturno-civilizacijski krogi v srednjem veku: evropski zahod in vzhod (Bizanc: družba, kultura); islam in Arabci; postopni premik razvojnih težišč od Sredozemlja proti severu in zahodu. Severna Afrika in Azija.

Evropa v karolinškem obdobju: novi gospodarski temelji; nova družbena struktura, različni tipi fevdalizma.

Podoba karolinške države: meje, kralj/cesar, uprava, vojska, družbeno-stanovska in vojaško-politična hierarhija; vloga Cerkev in širjenje njenega duhovnega in kulturnega vpliva (pokristjanjevanje poganskih predelov Evrope); ideja cesarstva in kronanje Karla Velikega za cesarja.

Podobe iz življenja (vladarji, plemstvo, duhovščina, kmetje).

Zahodni in vzhodni Slovani (Moravci, Čehi, Poljaki, Rusi v Kijevski državi).

Duhovno obzorje tedanjih ljudi: zgodnesrednjeveška pismenost, kje so središča duhovne kulture (samostanske šole v latinskem krščanskem svetu); karolinška renesansa (prenova kulturnega življenja, pisava, šole, arhitektura).

7.1 Med Slovani v Vzhodnih Alpah

Slovani v Vzhodnih Alpah: slovanstvo, slovenski naselitveni prostor; slovanske "državne tvorbe" (Samova zveza in Karantanija); pokristjanjevanje - Salzburg in Oglej; Cirilova in Metodova misija v Panoniji; Izguba karantanske samostojnosti.

7.2 Madžari v zgodnjem srednjem veku (4 ure)

Prazgodovina Madžarov, selitve in nastanek madžarske države: izvor Madžarov - ugrofinsko sorodstvo, preseljevanje in naselitev v Panonsko nižino ter nadaljevanje nomadskega načina življenja; poglavar Geza in Štefan I. - začetek krščanstva in državotvornost.

Drugi letnik

1. EVROPA IN SVET V VISOKEM IN POZNEM SREDNJEM VEKU

1.1 Evropa in svet od 10. do 12. stoletja

Znani in neznani svet okoli leta 1000: politični, etnični in kulturnozgodovinski zemljevid, geografsko obzorje človeka.

Zahodna Evropa po razpadu frankovskega imperija: investiturni boj, meje katoliške Evrope in boj proti nevernikom (križarske vojne). Vzhodna Evropa. Jugovzhodna Evropa.

1.2 Evropa med 12. in 14. stoletjem

Srednjeveško podeželje - podobe iz življenja: kmetje, plemstvo, duhovščina.

Duhovno obzorje takratnih ljudi - do kod je videl kmet, do kod evropski plemič.

Srednjeveška mesta in meščanstvo. Nastanek mest in razlike v različnih tipih.

Podobe iz življenja različnih meščanov.

Duhovni svet srednjega veka: krščanstvo, shizma in verske sekte, ostanki poganskih elementov (vraževerje). Papeštvo in meništvo. Inkvizicija. Šolstvo in nastanek srednjeveških univerz. Evropa viteštva, romantike in gotike.

1.3 Slovenci

Slovenci: razkroj "karantanske družbe", upravopolitična organizacija, etnična in družbena sestava prebivalstva v slovenskem prostoru. Slovenci v rimsko-nemškem cesarstvu (na Ogrskem in v okviru Beneške republike).

Socialne in duhovne spremembe v slovenskem prostoru in sosednjih deželah: kmet in meščan v slovenskem srednjem veku, plemstvo in nastanek zgodovinskih dežel (Koroška, Štajerska, Kranjska, Goriška), samostani kot kulturna središča.

1.4 Madžari v času Andreja II. in Bele IV. (4 ure)

Ponovna oživitev anarhije na začetku vladavine Andreja II., tujci na madžarskem dvoru, upor opozicijske fevdalne gospode (umor kraljice Gertrude), Zlata bula (znamenita 31. točka) in njen pomen. Vpadi Mongolov in posledice bitke pri reki Sajó 1241. Reforme Bele IV. po tatarskih pustošenjih, izgradnja gradov in mest.

2. EVROPA IN SVET NA PREHODU IZ SREDNJEGA V NOVI VEK

Srednji - novi vek: upravičenost pojmov srednji in novi vek; čas od 14. do 16. stoletja je čas prehoda.

Iskanje poti v Azijo in novo pojmovanje prekomorskega sveta; zmanjševanje vloge nekdanjih pomorskih sil (italijanskih in katalonskih pristanišč ter severnonemške Hanze); portugalsko odkrivanje poti okoli Afrike, špansko odkritje Amerike (Krištof Kolumb); novi gospodarji velikih morij (Portugalci, Španci, Francozi, Angleži in Nizozemci); novi zemljevid sveta in evropska ekspanzija v Ameriki. Pomen odkritij za spremembe v evropski miselnosti.

Evropa v iskanju novega ravnotežja: spremenjen odnos do življenja in smrti; renesansa in humanizem (Dante, družina Medici, Machiavelli - načela vladanja - in Erasmus Rotterdamski).

Habsburški evropski imperij za Karla V. Luteranska reformacija; začetki zahtev po verski svobodi in boj za partikularne fevdno-fevdalne (plemiške) pravice. Husitska, zvinglijanska, kalvinska in anglikanska smer reformacije.

Uporno evropsko kmetstvo in oblikovanje novih gospodarskodružbenih razmerij. Rusija v obdobju od 14. do 16. stoletja.

Protireformacija in katoliška prenova, nov duhovnopolitični zemljevid Evrope ob koncu 16. stoletja; učinki protireformacije, duhovna podoba protireformacijskega katolicizma.

2.1 Slovenci v 15. in 16. stoletju

Slovenci v obdobju kmečkega nemira in reformacije: Slovenci na meji katoliške Evrope; turški vpadi; kmečki panti; reformacija in začetki slovenske književnosti. Slovenci v času protireformacije.

2.2 Madžari v 15. in 16. stoletju (5 ur)

Narodi na Balkanskem polotoku in širjenje osmanskega imperija: boj za vzhodno mejo v Evropi; vzhodna cerkev med islamom in zahodom.

Doba Hunyadijev na Madžarskem: boji Jánosa (Ivana) Hunyadia s Turki, bitka pri Beogradu 1456, vladavina Matije Corvina, gospodarske osnove centralne oblasti, razvoj kulture v času Matije Corvina - najpomembnejša obeležja humanizma in renesanse na Madžarskem. Kmečki upor J. Dózse.

3. EVROPA IN SVET OD 16. DO 18. STOLETJA

Širjenje vloge mest, neagrarnih gospodarskih dejavnosti in blagovno-denarnega gospodarstva. Začetki (modernih) meščanskih družb: Velika Britanija in Nizozemska v 17. stoletju. Utrjevenje absolutne monarhije - Francija v 17. stoletju, višek absolutizma - Ludvik XIV.

Habsburžani kot nemški cesarji in začetek moderne Avstrije; podoba Dunaja in slovenskih mest v 16. in 17. stoletju. Obdobje baroka na Slovenskem (Akademia Operosorum, jezuiti, šolstvo, glasba, slovenski jezik v javnosti, arhitektura). J. V. Valvasor in Slava vojvodine Kranjske. Podoba Italije in Beneške republike.

Osmanski imperij: obseg (zemljevid), meje na Balkanu. **Turška doba na Madžarskem: Madžarska - obrambna trdnjava krščanstva, izgradnja Vojne krajine, vloga Erdeljske v boju proti Habsburžanom in Turkom (Bethlen Gábor). (2 uri)**

Napredek znanosti - od Kopernika do Galileia. Racionalizem in razsvetljenstvo: naravno pravo in individualna človekova izkušnja proti božjemu pravu; človek kot grešnik in kot razumno bitje; od angleškega razsvetljenstva in Isaaca Newtona do francoskih zahtev po obnovi "družbene pogodbe" (John Locke, Montesquieu, Voltaire, Rousseau). Vpliv razsvetljenstva na vzgojne teorije in metode (šolstvo, pedagogika, kazensko pravo).

Razsvetljene monarhije: centralizem; merkantilizem, fiziokratizem; nadaljevanje oblikovanja modernih držav (splošna vojaška in šolska obveznost, poenotenje trgov, uvajanje enotnega davčnega in carinskega sistema itd.).

Vplivi razsvetljenstva na Madžarskem v času Marije Terezije in Jožefa II. (1ura)
Začetki moderne industrializacije v Angliji in evropsko gospodarstvo v 18. stoletju.

Duhovno in miselno obzorje slovenskega človeka v tem času. Slovenci in začetek slovenskega narodnoprebudnega gibanja (od Pohlina do Linhartarja).

4. KRIZA EVROPE STAREGA REDA IN NJEN POSKUS, DA SE MODERNIZIRA

Britanske kolonije v Ameriki: ameriška osvobodilna vojna in nastanek ZDA; odmev ameriških osvobodilnih gesel v Evropi.

Evropa med reformo in prevratom: počasna modernizacija Francije; francoska revolucija - leto 1789 - in njena gesla; je revolucijo napravilo meščanstvo ali revolucija meščanstvo?

Tri stopnje revolucije (1789-91, 1792-94, 1794-99) in razcepljenost Francije (mesta in podeželje, kmetje in revolucija); revolucija kot politični in ideološki prevrat, nesposobnost revolucije, da bi v kratkem času spremenila družbeno-gospodarske odnose, navade in miselnost ljudi; jakobinizem in politični jakobinizem, kratkotrajna zmaga in nato poraz nasilja in revolucijskih ideologij.

Napoleon, prevlada politične ekspanzivne pragmatike in kaj je od revolucije (v napoleonski Franciji) sploh ostalo.

Revolucija in Evropa: nova ideja nacije; nova ideja laične in centralizirane uradniške države; pristaši in nasprotniki francoske revolucije. Napoleonske vojne in njihov pomen (sumaren in sintetičen prikaz); spremembe meja. Odmev francoske revolucije v Avstriji; slovenski prostor v času francoske revolucije in napoleonskih vojn (kratek opis mest, podeželja, duhovnega in kulturnega ozračja). Ilirske province.

Gibanje madžarskih jakobincev: nazadnjaška vlada Franca I. (1792 - 1835),

tajna združenja madžarske inteligence in plemstva proti absolutizmu, Ignác Martinovics na čelu reformistov. (2 uri)

Rezultat in posledice francoske revolucije ter napoleonskih vojn v Franciji in Evropi; pomeni obdobje od 1789 do 1815 že začetek novega meščansko kapitalističnega reda ali ga le napoveduje? (Primer francoske revolucije kaže, da v družbeno gospodarskih in kulturnozgodovinskih procesih ni absolutnih mejnikov in prelomov).

Tretji letnik

1. EVROPA IN SVET 1815

Dunajski kongres in njegove težnje: popolni povratak v stari red ni več mogoč; stare dinastije se vrnejo, a nekatere pridobitve revolucije in napoleonske dobe ostanejo: novi evropski politični zemljevid in odprta vprašanja (Italija, Nemčija, Poljska).

2. DRUŽBENOGOSPODARSKI RAZVOJ V PRVI POLOVICI 19. STOLETJA

Družbenogospodarski razvoj teče dalje: napredovanje industrializacije v Angliji, nova tehnična odkritja, postopno širjenje industrializacije v Evropo. Napredek komunikacijskih povezav: revolucija v prometu - železnica, parniki; začetek telegrafa, tisk in pomen notranjega povezovanja evropskega prostora.

Podeželje: razlike v položaju kmetijskega prebivalstva (sumarno); mesta in meščanstvo v prvi polovici 19. stoletja; nastajanje industrijskega delavstva in prva delavsko-meščanska nasprotja. Spremembe v standardu, rast števila prebivalstva, daljšanje življenjskega obdobja in boljše prehrabno higienske razmere. Številčna rast družine, spremembe v družinskih razmerjih (v delih zahodne Evrope že od druge polovice 18. stoletja dalje), večja čustvena povezanost družinskih članov; položaj ženske.

Izobraževanje: šolstvo in uveljavitev adolescence kot posebnega življenjskega obdobja (primerjalno s poudarkom razlik po posameznih delih Evrope). Kulturni tokovi v prvi polovici 19. stoletja.

3. MED LEGITIMIZMOM IN REVOLUCIJO

3.1 Liberalna in nacionalna gibanja

Boj med legitimizmom in liberalizmom; sredozemske revolucije 1820 in revolucije v Evropi 1830. Nacionalna zavest in nacionalna gibanja. Srbi in drugi južni Slovani v osmanski državi.

3.2 Avstrija in slovenski svet v času od 1815 do 1848

Začetki industrializacije, železnica, družbeno-mentalitetne spremembe; kmet na Slovenskem; meščan na Slovenskem; nemško in italijansko-slovenska razmerja; slovenski jezik; državna, pokrajinska in narodna zavest, Bleiweisov in Prešernov krog. Romantika.

3.3 Madžari v prvi polovici 19. stoletja (3 ure)

Doba reform: István Széchenyi, Lajos Kossuth.

4. REVOLUCIJE 1848 - REZULTAT NAKOPIČENIH NASPROTIJ

Narava revolucij (spontanost, liberalno-demokratska politična usmeritev, narodno-združevalne in osvobodilne težnje).

Revolucija v Franciji, Nemčiji, Italiji. Odprava absolutizma in fevdalizma v Avstriji. Oblikovanje političnih programov pri Čehih, Hrvatih, Nemcih. Habsburška monarhija in Slovenci 1848.

Madžari 1848/49: liberalizem in nacionalizem na začetku 19. st., najpomembnejši predstavniki revolucije, revolucionarni tabor in kontrarevolucija, propad fevdalnega sistema - samostojna vlada, parlament, zakonik, Deklaracija o neodvisnosti, vloga drugih narodov v monarhiji med revolucijo 1848/49, zadušitev revolucije, mučeniki v Aradu, odprava absolutizma in fevdalizma v Avstriji. (4 ure)

5. GOSPODARSKI VZPON V DRUGI POLOVICI 19. STOLETJA

Druga faza industrializacije: povezovanje Evrope in sveta, evropski Vzhod in Zahod, evropski Sever in Jug; "v 80 dneh okoli sveta"; industrializacija in železnice v Evropi, habsburški monarhiji in slovenskih pokrajinah. Odpiranje trgovskih poti proti Carigradu in porast zanimanja za Balkan (s kratkim prikazom krimske vojne).

Nova podoba podeželja; nova podoba mest, spremembe v urbanizmu (primer Pariz). Postopno nastajanje potrošniške družbe (mestni trgovski centri z vse bolj raznoliko ponudbo, prodiranje industrijskega in široki potrošnji namenjenega blaga na podeželje: čaj, kava, tobak, moda).

Meščanstvo: razslojenost, nastajanje podjetniško-menedžerskega sloja; strokovna in poklicna diferenciacija izobraženstva, svobodni poklici, uradniki; nižji mestni sloji, mestna revščina, industrijski proletariat.

Migracije delovne sile: odseljevanje s podeželja v mesta, rast zahodno- in srednje-evropskih mest: London in Manchester, Pariz in Berlin, Dunaj in Ljubljana (primerjava mest med seboj in z rastjo mest v vzhodni Evropi).

6. MED ABSOLUTIZMOM IN DEMOKRACIJO V ČASU 1850-1870

Neoabsolutizem (Avstrija); avtoritarizem (Francija, Prusija); parlamentarizem (Velika Britanija). Nastajanje modernih strank, nova vloga časopisja pri oblikovanju "javnega mnjenja". Cerkev in država.

Moderni nacionalizem: nacionalna država (modeli: Francija, Nemčija) in večnacionalna država (modeli: habsburška monarhija, Rusija, Turčija), problem večetničnosti (Velika Britanija, Francija, Belgija, Španija).

Združitev Nemčije in Italije (omenimo, da je leta 1866 Italiji pripadla tudi Beneška Slovenija) ter iskanje novega evropskega ravnotežja. Pariška komuna - poskus uresničitve (malo)meščanskih predstav o demokraciji. Francosko-nemške napetosti in premik mednarodnega evropskega težišča iz Pariza v Berlin.

Avstrija: prehod iz neoabsolutizma v parlamentarno dobo, organizacija države po letu 1861. **Dualizem in posledice: politika Ferenc Deáka za zaščito ustave iz l. 1848, Lajos Kossuth v emigraciji, značilnosti dualistične države, vloga Kálmána Tisze. (2 uri)**

Slovensko narodno politično organiziranje v šestdesetih in sedemdesetih letih, napredujoča nacionalna polarizacija.

7. VPRAŠANJE O MEJAH RAZVOJA - KONEC VELIKIH ILUZIJ

Gospodarska kriza 1873: poglobljanje krize na podeželju; prevlada velike industrije in trgovine.

Postopno upadanje pomorske in svetovne gospodarske nadmoči Velike Britanije. ZDA po secesijski vojni. Rusija po odpravi tlačanstva. Japonska - nov dejavnik v jugovzhodni Aziji.

Balkan - "vzhodno vprašanje" in južni Slovani. Balkan kot "sod smodnika", a tudi most na Bližnji vzhod.

Kolonialna politika zahodnoevropskih držav: nadaljevanje evropske ekspanzije in oblikovanje svetovnega tržišča; neevropsko blago na evropskih tržiščih in problem konkurence.

Boj za kolonije (tržišča, surovine, profit) in njegovo preraščanje v boj za politično delitev sveta in premoč v Evropi. Mednarodna zavezištva (tabori).

Uvaljavljanje parlamentarne demokracije v Evropi. Vprašanje emancipacije žensk.

7.2 Slovenci v Avstriji po letu 1870

Srednja Evropa in Avstrija zaostajata v primerjavi z zahodnoevropskim razvojem. Slovenci v tem obdobju: slovenski kmet, slovensko meščanstvo, slovenski izobraženec; slovenski študentje na Dunaju, Gradcu in v Pragi; duhovno in miselno obzorje slovenskega človeka. Politične stranke, delovanje in programi. Propadanje kmetov in obrtnikov in poskusi zaustavitve (Vošnjak, J. E. Krek). Zaostrovanje nacionalnih odnosov: germanizacija, a tudi slovenizacija osrednjega slovenskega teritorija na drugi strani.

7.3 Madžari po letu 1870

Razlike v življenju med avstrijsko in ogrsko polovico monarhije; položaj Hrvatov.

Madžarska na prehodu iz 19. v 20. stoletje: razvoj šolskega sistema na prehodu stoletja, najvidnejši predstavniki madžarske poznoromantične književnosti na koncu 19. in v začetku 20. st., tisočletnica madžarske države. (2 uri)

8. EVROPA IN SVET "FIN DE SIECLE"

Značilnosti Evrope ob koncu stoletja (sumaren pregled)

Zmagoslavje in kriza meščanskega optimizma. Vse večje socialne napetosti, migracije.

Naraščanje vpliva množičnih medijev; nova vloga množice, njena problematizacija. Evropa ni več center sveta: začetek krize evropske samozagledanosti in superiornosti; vzpon ZDA, velika selitev preko Atlantika. Vzpon Japonske; rusko-japonska vojna. Krizna žarišča (poudarek na balkanski krizi in vključenosti Avstro-Ogrske, maroški krizi), začetek vključevanja diplomacije v razreševanje kriznih žarišč.

9. SLOVENCİ PRED PRVO SVETOVNO VOJNO

Nenehni zaostanek za Evropo; kriza kmeta in šibkost meščana; Dunaj, "fin de siecle" in nacionalne kulture. Spremembe v življenju kmeta, vsakdanjiku meščana, podobi mest in podeželja v času od 1850 do 1910.

Slovenski odnos do Avstrije in njenega obstoja: nacionalna in državna zavest Slovencev, Slovenci in Nemci, kdo so nosilci nacionalne zavesti. "Slovanstvo" in "jugoslovanstvo" pred prvo svetovno vojno; habsburška monarhija je za zahodno

Evropo porok evropskega ravnotežja.

Četrty letnik

1. PRVA SVETOVNA VOJNA

Razdeljenost Evrope v dva bloka - centralne sile in antanta; iskra iz Sarajeva, medsebojne vojne napovedi in začetne vojaške operacije. Polom pacifizma in delavskega internacionalizma, stališče evropske levice do vojne. Iluzija o hitrem koncu vojne: oris vojnih operacij do leta 1915 (sumaren oris ob zemljevidu); novodobno orožje, namenjeno množičnemu uničevanju ljudi; gibljivo začetno vojskovanje zamenja pozicijska vojna. Balkan v vojni. Leto 1915 in vstop Italije v vojno; soška fronta.

1.2 Življenje v Evropi med vojno

Totalizacija vojne; prilagajanje gospodarstva vojnim razmeram; vojaki in civili v vojni (umiranje v strelskih jarkih, v rovih pri Verdunu in na Karpatih; pomanjkanje, lakota in bolezni v zaledju). Evropska mesta in podeželje - ženske in otroci kot nadomestna delovna sila.

Širjenje vojne na kopnem in morju 1916-17. Revolucija v Rusiji, vstop ZDA v vojno. Vojna v Aziji in Afriki (ob zemljevidu prikaz glavnih področij konfrontacij). Wilsonove točke in spremembe razmerja sil v letu 1918; premirje in usoda Avstro-Ogrske.

1.3 Madžari v prvi svetovni vojni (2 uri)

Madžarska med prvo svetovno vojno: avstro-ogrska monarhija v taboru centralnih sil, gospodarska zaledja v vojnih letih, odmevi protivojnega parlamentarnega nastopa Mihályja Karolya.

1.4 Slovenci med prvo svetovno vojno

Doživljanje vojne, politične razmere; nacionalne zahteve - majniška deklaracija; deklaracijsko gibanje in njegove "jugoslovanske" predstave; hiter konec vojne in razpad A-O prehitita pričakovanja. Nastanek Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in njeni problemi. Nastanek Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

2. VERSAJSKA EVROPA, EVROPA "NARODOV" IN EVROPA RAVNOTEŽJA

2.1 Pariška mirovna konferenca

Mirovna pogajanja in pariška mirovna konferenca: temeljni problemi, **posledice mirovne pogodbe v Trianonu za Madžare (meje, prebivalstvo, migracije). (2 uri)**

Novi zemljevid Evrope: nove države in nove meje; ustanovitev Društva narodov. Rezultati vojne: vprašanje krivde za vojno; velika vojna kot nova bivanjsko-duhovna izkušnja in udarec zahodnemu zaupanju v napredek in moč človeškega razuma, svet po letu 1918 ni več svet izpred leta 1914. Literarne (Hemingway, Remarque, Prežihov Voranc) in druge umetniške upodobitve grozljive vojne izkušnje. Nova razmerja sil v svetu - konec evropske nadvlade.

2.2 Povojni evropski "nered" in iluzije o evropski revoluciji

Ruska neznanka in zaostrovanje razmer v Rusiji; državljanska vojna, revolucionarni ukrepi, nacionalno vprašanje; postopno odstranjevanje boljševiskih nasprotnikov; utrditev boljševiske oblasti. Tretja internacionala; razcepljenost delavskega gibanja. Revolucija v Nemčiji. Problemi novo nastale turške republike (problem meja, odnos z Grčijo, notranji problemi).

3. MADŽARSKA OB KONCU VOJNE IN V OBDOBJU MED SVETOVNIMA VOJNAMA (4 ure)

Revolucija na Madžarskem (**Bela Kun in Madžarska sovjetska republika**). **Madžarska med obema svetovnima vojnama: beli teror, antiliberalne poteze oblasti, vplivi gospodarske krize na Madžarskem, program in zunanjepolitične usmeritve Gyule Gömbösa, skrajno desničarsko gibanje nyilašev, židovsko vprašanje.**

4. SLOVENCİ V KRALJEVINI SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

Kraljevina SHS v Evropi in na njenem obrobju - kulturna, verska, gospodarska in socialna različnost. Na poti k novi ustavi: edn ali trije narodi, centralizem in federalizem.

Slovenci v boju za etnične meje - oblikovanje jugoslovansko-avstrijske meje; ozemelske težnje Italije in jugoslovansko-italijanska meja po prvi svetovni vojni; jugoslovanske meje z ostalimi sosednjimi državami (Madžarsko).

Slovenci v Kraljevini SHS: gospodarstvo, politične razmere; šolstvo, univerza, kulturne ustanove in njihov pomen za nacionalni, znanstveni in kulturni razvoj.

Slovenci v zamejstvu: v prvi avstrijski republiki, v Italiji in na Madžarskem (nacionalni, politični in kulturni položaj; prizadevanja za ohranitev narodne samobitnosti).

5. ISKANJE NOVEGA RAVNOTEŽJA V EVROPI IN SVETU

5.1. Družbeno-politični sistemi med svetovnima vojnama

Države meščanskodemokratskega evropskega reda.

Nacionalizem in kozmopolitizem. Mussolini in vzpon fašizma v Italiji; Hitler in nastanek nacionalsocializma. Boljševiški sistem - Stalinov totalitarizem.

Društvo narodov: prizadevanja za ohranjanje evropskega miru.

Izvenevropski svet po prvi svetovni vojni (sumarni prikaz temeljnih problemov ob zemljevidu).

5.2 Razvoj svetovnega gospodarstva med obema vojnama

Nov gospodarski vzpon: nadaljnja rast industrije; modernizacija kmetijstva, prehranska industrija; meščanstvo dvajsetih let; vse večja povezanost in odvisnost gospodarskih razmer v Evropi z razmerami v Ameriki in ostalem svetu.

Povečevanje vloge in pomena komunikacijskih sredstev, novih medijev (radio, film); širjenje obzorja; nove oblike družbenega življenja, množični šport.

Svetovna gospodarska kriza 1929 - 1934: polom in pretres v svetovnem

gospodarstvu, brezposelnost in socialno-politične posledice krize.

5.3 Nadaljevanje politično-ideoloških zaostritev in polarizacij

Poraz demokracije v Nemčiji; zmaga nacizma v Nemčiji, Hitler kot kancler in bistvene značilnosti nacionalsocializma; simpatizerji fašizma (v Franciji, na Portugalskem, v Španiji ...); desnica v srednji Evropi; nemoč meščanskih demokracij. Kraljeva diktatura in jugoslovanski unitarizem; avtonomistična gibanja v Jugoslaviji; nemoč leve v Jugoslaviji sredi tridesetih let. Slovenci v prvi polovici tridesetih let.

5.4 Razcepljenost Evrope in sveta sredi tridesetih let

Pojav Ljudske fronte. Državljska vojna v Španiji (med revolucijo in obrambo meščanske demokracije); španska državljanska vojna v očeh evropske demokratične javnosti; sovjetska politika v Španiji.

5.5 Jugoslavija in Slovenci v tridesetih letih

Poskus gospodarske in politične konsolidacije v času Stojadinovićeve vlade; moč in nemoč centralizma.

Hrvaško vprašanje in Banovina Hrvaška; delitev bosansko-hercegovega ozemlja; hrvaško-srbska nasprotja. Zunanja politika Jugoslavije med vojnama.

Ljudska fronta in levica; razhajanja v levici ob vprašanju razmer v Sovjetski zvezi; meščanske stranke in desnica na Slovenskem. Revijalno in kulturno življenje na Slovenskem.

6. NEIZBEŽNOST VOJNE

Vojni naproti; povezovanje fašističnih držav, njihove kršitve versajskega miru (zasedbe tujih ozemelj); anšlus in meje nemškega rajha na Karavankah; München in vprašanje Čehoslovaške; Poljska in poljsko-nemški mejni konflikti; posledice politike popuščanja in nemoči zahodne diplomacije.

Sovjetsko-nemški pakt, nemško-sovjetska razdelitev Poljske; posledice sovjetsko-nemškega pakta za mednarodno delavsko gibanje.

7. DRUGA SVETOVNA VOJNA

7.1 Začetek vojne

Vojna v Evropi, nemška in italijanska ekspanzija; Sovjetska zveza kot nemški zaveznik (osvojitve baltičskih držav in vojna proti Finski). Nemška vojna proti evropskemu Zahodu, nevtralne države, srednjeevropska nihanja. ZDA in Japonska. Jugoslavija v letu 1941; Nemško-italijanska ekspanzija v letu 1941; napad na Sovjetsko zvezo. Anglo-ameriško-sovjetsko zavezništvo, protifašistična koalicija.

7.2 Evropa med odporom in kolaboracijo

Odpor in kolaboracija - Francija, Norveška, Nizozemska, Belgija. Različnost razmer v posameznih okupiranih državah; vichyjska Francija. Težave Sovjetske zveze (posledice stalinizma).

7.3 Jugoslavija in Slovenci po okupaciji

Razmere v Jugoslaviji, okupacija (nastanek Neodvisne države Hrvatske; jugoslovanska vlada v izgnanstvu, razhod četnikov in partizanov v Srbiji, nacionalna obračunavanja v Neodvisni državi Hrvatski).

Razmejitve okupacijskih con in razlike v nemško-italijanskem okupacijskem režimu; neodločenost slovenskega meščanstva in slovenskih meščanskih strank; nastanek Osvobodilne fronte. Različne oblike okupatorjevega terorja nad civilnim prebivalstvom (koncentracijska taborišča, izgoni, streljanje talcev ...)

7.3.1 Osvobodilni boj na Slovenskem: neizprosni pritisk na nemških zasedbenih področjih in začetki odpora; razmere v Ljubljanski pokrajini - ob oblikovanju odpora se nadaljuje in raste ideološko-politična polarizacija v mestih in na podeželju (ki se je začela v predvojnem obdobju). Stališče meščanskih strank do okupatorja (okupator na Slovenskem skoraj nima pravih simpatizerjev in zaveznikov; meščanske stranke se v Ljubljanski pokrajini odločajo za previdno politiko čakanja in dogovarjanja z okupatorjem); odnos meščanskih strank do oboroženega odpora (želja po politiki čim manjših žrtev, zavračanje OF kot gibanja, ki je pod vplivom komunistov) oblike meščanske z OF nepovezane ilegale. Konflikti in dejanske meje v vsakdanjem življenju so bile neredko manj ostre (marsikdo ni imel svobodne izbire, ampak je postal ujetnik konkretnih razmer ali poteka dogodkov - mobiliziranci v nemško vojsko, pomen okolja in vojnih razmer v posameznih delih Slovenije; vpliv nasilja v vojno vpletenih strani na odločitve posameznikov ...)

Notranja organizacija Osvobodilne fronte, odnosi med ustanovnimi skupinami; socialna sestava prvih partizanskih čet.

7.3 Madžarska ob začetku druge svetovne vojne (2 uri)

Madžarska ob začetku II. svetovne vojne: zunanjepolitični cilji Pála Telekija, revizionistično širjenje državnega ozemlja, samomor Telekija ob napadu na Jugoslavijo, bombardiranje naselja Kassa (Košice) 26. junija 1941, gospodarstvo v vojnih razmerah, začetki antifašističnega gibanja in njegova zadušitev,

7.4 *Obdobje vojne 1942/43* Potek vojnih operacij v Evropi, Afriki in na Daljnem vzhodu (sumaren pregled); bitke, ki so pomenile preobrat (Stalingrad, El Alamein, Midway). Kapitulacija Italije.

7.5 Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem 1942/43

Potek vojnih operacij v Jugoslaviji in zaostrovanje državlanskega spopada; osnovanje AVNOJ, zasedanje v Bihaču in Jajcu; odnos med jugoslovanskim in slovenskim narodnoosvobodilnim gibanjem.

Nasprotja v Osvobodilni fronti, prevlada komunistov in njihova vse večja nespravljivost (kar ni le slovenski, ampak jugoslovanski in evropski pojav); Dolomitska izjava in posledice za razmere na "terenu" (upoštevanje razlik po pokrajinah). Bratomorni spopad v Sloveniji, komunistične likvidacije, vaške straže. Vprašanje revolucije.

7.6 *Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije* Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije; patriotizem nacionalizem, antifašizem. Življenje v Ljubljani, Mariboru in drugih (poljubno izbranih) slovenskih mestih v letih 1943/44; Primorska in Trst, prekomorci Boj za preživetje in boj za ideološko-politične cilje; Rupnikova

Ljubljanska pokrajina; organizacija osvobojenega ozemlja. Odnos zaveznikov do osvobodilnega gibanja

v Jugoslaviji. Kultura, umetnost, izdajateljska dejavnost, časopisje in šolstvo med vojno.

7.7 Poskus Madžarske, da izstopi iz druge svetovne vojne (2 uri)

Poizkus izstopa Madžarske iz vojne: dvojna usmeritev politike Kállayja, tajni podpis premirja z zahodnimi zavezniki jeseni 1943, nemška okupacija države, preganjanje Židov, Hortyjev poskus izstopa iz nemškega zavezništva, strahovlada nyilasev, oboroženi odpor, sovjetsko obleganje Budimpešte, vojne izgube.

7.8 *Poraz Nemčije in njenih zaveznic* Potek in sklep vojnih operacij v letih 1944/45 (sumaren prikaz ob zemljevidu). Širjenje sovjetskopoljševističnega vpliva v Evropi in Aziji. Dogovarjanje med zahodnimi zavezniki in Sovjetsko zvezo od Jalte do Potsdama; nasprotja med zavezniki v vojni, začetek novega konflikta (ta ima stare korenine) - hladne vojne in delitve Evrope po "železni zavesi". Posledice atomskega oblaka za Japonsko. 8.

POVOJNA GEOPOLITIČNA SLIKA EVROPE IN SVETA Združeni narodi, deklaracija Združenih narodov in njen pomen. Mirovna konferenca, razdelitev Nemčije; nova geopolitična slika. Privlačna moč komunizma (velika iluzija ima korenine v tridesetih letih); ideološko-politična polarizacija v Zahodni Evropi. Vprašanje krivde za vojno: Nürnberški proces (v Italiji ni bilo procesov proti fašisti-

čnim krivcem vojne); notranji obračuni v Evropi (Francija proti Franciji, Nizozemska proti Nizozemski, Belgija, Skandinavske države); migracije in preseljevanje manjšin. Povojna Čehoslovaška, Poljska, Italija, ZDA in Japonska (kratek, sumaren pregled).8.1

Jugoslavija leta 1945 Razvoj povojne Jugoslavije v komunistično državo: narodnoosvobodilni boj kot boj antifašistično opredeljenega ljudstva in kot zmaga komunistov; vojaško-politični položaj ob koncu vojne; upanje v parlamentarno demokracijo in vzpostavitev nove "ljudske" (patijske) oblasti. Obračun z nasprotniki (poboji nasprotnikov brez sodnih procesov) in razne oblike maščevanja (primerjava z zahodno Evropo).8.2 *Hladna vojna - njene korenine so v drugi svetovni vojni* Ameriška pomoč Zahodni Evropi (Marshallov plan). Sovjetska zveza kot ideal in kot katastrofalna deziluzija; kaj Evropa in svet vesta o njej v letih 1948 do 1951. Zaostrovanje ideološke polarizacije, železna zavesa in nastajanje blokov. Razvoj v Aziji - Kitajska; Bližnji vzhod in nastanek Izraela. Širjenje komunizma v Vzhodni Evropi (Čehoslovaška ...) Nastanek dveh nemških držav ter vojaških zvez NATO in Varšavski pakt. Sovjetska zveza postane atomska sila (eksplozija prve sovjetske atomske bombe, julij 1949); poizkusi s hidrogenskimi bombami; začetek nenehne nevarnosti jedrskega spopada katastrofalnih razsežnosti.8.3 *Povojne gospodarske in družbeno-politične razmere v Jugoslaviji* Povojne gospodarske in družbene razmere: veliki optimizem in dejanska stvarnost; ustava in nacionalno vprašanje; obračunavanje s političnimi nasprotniki (procesi proti meščanskim demokratom, obračunavanje s komunisti iz lastnih vrst - dachauski procesi).

Problemi naših meja po drugi svetovni vojni: urejanje mejnih vprašanj na pariški mirovni konferenci (meja z Italijo in Avstrijo).

Titove in jugoslovanske ambicije po širitvi jugoslovanskega komunističnega vpliva v Grčijo, Albanijo, Bolgarijo, vendar istočasna privrženost sovjetskim vzorom (kolektivizacija); leto 1948 - prelom s Sovjetsko zvezo in informbirojska kriza; izolacija Jugoslavije; groba notranja diferenciacija, Goli otok.

8.4 Svet v petdesetih letih

Poglabljanje svetovnih nasprotij in naraščanje protikomunističnega vzdušja na Zahodu; korejska vojna. Stalinova smrt in boj za njegovo dediščino, vprašanje destalinizacije; opozicija (znotraj in zunaj komunistične partije) v vzhodno-evropskih komunističnih državah; množični odpori sovjetizaciji (Berlin 1953,

Poljska 1956).

Madžarska po drugi svetovni vojni in revolucija 1956 (2 uri)

Povojna Kitajska; Izrael in arabske države.

Poskus obnovitve francoske oblasti v Indokini, začetki boja za samostojni Vietnam.

Težnje ZDA po svetovni dominaciji (maktizem), razočaranje mlade generacije.

Smeri v moderni umetnosti po letu 1945 (sumarno)

Kultura in umetnost petdesetih let; ameriški način življenja vse močneje vpliva na življenje v Zahodni Evropi (Elvis Presley).

Dosežki vesoljske tehnike (prvi umetni satelit - SPUTNIK, 1957); začetek tekmovanja v prodiranju v vesolje; novo obdobje v zračnem prometu. Pojav in vpliv novega množičnega medija - televizija; problemi informacijske družbe.

8.5 Jugoslavija v petdesetih letih

Iskanje novega družbeno-političnega modela po prelomu s Sovjetsko zvezo: samoupravljanje in komunistična država; centralizem in federalizem (prvi znaki oživljanja nacionalnih nasprotij); opozicija, spor z Djilasom.

Gospodarski in družbeni razvoj (industrializacija in destrukcija kmetijstva, urbanizacija in modernizacija mest). Odpiranje in obračanje Jugoslavije v svet v petdesetih letih.

Umetnost in kulturno življenje.

8.6 Evropa in svet od začetka šestdesetih let

Zahodna Evropa na začetku poti v evropsko integracijo.

Zaostritev odnosov med ZDA in Sovjetsko zvezo (berlinski zid, kubanska kriza).

Dekolonizacija; poglobljanje nasprotij med razvitim in nerazvitim svetom, med vzhodnim in zahodnim blokom.

Tretji svet in neuvrščenenost kot iskanje alternativne poti med blokoma.

ZDA: rasizem - vprašanje dejanske enakopravnosti črncev in Indijancev (Martin Luther-King). Nemirne ameriške in evropske univerze; rast intelektualne študentske opozicije; leto 1968 v Evropi in ZDA (študentski nemiri, "otroci cvetja", rock in upor mlade generacije).

Okupacija Čehoslovaške in poslednji poskus "homogenizacije" vzhodnoevropskega komunizma.

8.7 Jugoslavija v šestdesetih letih

Nadaljevanje liberalizacije in zaostrovanje notranjih protislovij v začetku šestdesetih let: ustava leta 1963, nasprotja med federacijo in republikami, kritična inteligenca.

Brionski plenum in obračun z Rankovićem, postopna demokratizacija in revolt leta 1968.

Gospodarska reforma leta 1965: značilnosti reforme, brezposelnost in odhajanje na delo v tujino; rast potrošništva, rast standarda in revščine; odpiranje meja.

Nacionalne in socialne polarizacije v Jugoslaviji 1968-1972: zamujena priložnost za globljo reformo, poskus obnovitve partijske države; dvojnost sistema po letu 1974 (decentralizirana samoupravna Jugoslavija in vladajoča Zveza komunistov).

8.8 Osnovne poteze razvoja v sedemdesetih in osemdesetih letih

Ameriški izziv, integracija Evrope in njene težave. Krepitev Zahodne Nemčije in vzpon Japonske. Kriza vzhodnega bloka in komunizma, Sovjetska zveza ne more

več obvladovati Vzhodne Evrope (opozicija na Poljskem, Vzhodni Nemčiji).

Madžarska v 70. in 80. letih. Demokratična prenova Madžarske v 90. letih (3 ure).
Gorbačov, glasnost in perestrojka, padec berlinskega zidu in združitev Nemčije; zlom komunizma v vzhodnoevropskih državah (Romunija, Poljska, Čehoslovaška, Bolgarija, Albanija).

8.9 Jugoslavija po Titu in njen razpad

Jugoslavija po letu 1980: zadolženost, gospodarska, družbena in politična kriza, nacionalne polarizacije, razpad države.
Osamosvojitve Slovenije.

9. SODOBNI SVET IN NJEGOVA PROTISLOVJA

Protislovja: sever-jug, vzhod-zahod, bogati-revni, lačni-siti; onesnaženo okolje (problem odpadkov, prenaseljenost planeta). Problemi sodobne demokracije in njene razvoja.

Moč tehnologije, vseobsegajoča moč sodobne države, moč manipulacije. V kolikšni meri je sodobni svet povezan s preteklostjo, je res mogoče govoriti o koncu zgodovine? Sodobni svet živi mnogo bolj povezan s preteklostjo, kot se to zdi na prvi pogled, kar med drugim kažejo prav nasprotja na področjih nekdanje Jugoslavije in Sovjetske zveze ter v državah Srednje Evrope.

1.2.2 Operativni cilji predmeta

1. letnik

ZGODOVINA

Operativni cilji	Ključne teme	Povezave
Dijak: - zna zgodovinska dogajanja, pojave in procese postaviti v čas in prostor - utemelji, zakaj mora biti vsak dogodek, pojav ali proces časovno in prostorsko opredeljen (konkretnost, spremenljivost zgodovinskega časa in prostora) - razvrsti v pravilnem kronološkem zaporedju velika zgodovinska obdobja - pojasni pomen zgodovinskih virov za zgodovinska spoznanja, spoznava vrste virov in zgodovinarjevo delo - spozna pomen zbiranja, varovanja in proučevanja zgodovinskih virov in	Čas in prostor temeljni določili človeka in družbe Pot k zgodovinski resnici	

pomen pomožnih zgodovinskih ved		
2.PODOBE IZ PRAZGODOVINE		
<ul style="list-style-type: none"> - s pomočjo zgodovinskega zemljeida pojasni nastanek človeka in njegovo razširjanje po svetu; ob tem spozna različna gledanja (tudi verska) na nastanek človeka - ob slikovnem gradivu ostankov materialne kulture (obisk muzeja) pojasni "gospodarske dejavnosti" in glavne dosežke ljudi v obdobjih kamene dobe - primerja tehniko izdelave orodja v paleolitu in neolitu, sklepa o napredku in spremembah v načinu življenja (prehrana, bivališča, prvo poljedelstvo živinoreja, lončarstvo) - opredeli značilnosti življenja v rodu (organizacija, odločanje, vloga moških, žensk in otrok) - pojasni pomen odkritja in uporabe kovin v gospodarstvu in v vsakdanjem življenju - navede in pojasni razloge za nastanek razlik v premoženju, družbeni moči in ugledu - ob slikovnem gradivu spoznava materialno in duhovno kulturo v posameznih obdobjih prazgodovine - analizira zemljevid in poišče večja arheološka najdišča posameznih prazgodovinskih dob na našem ozemlju in sklepa o poseljenosti prostora 	<p>Paleolitske, mezolitske in neolitske kulture</p> <p>Življenje v kovinskih dobah</p> <p>Duhovni svet človeka</p> <p>Naši kraji v prazgodovini</p>	<p>umetnost, obisk lokalnega muzeja</p> <p>obisk muzeja ali najbližjega arheološkega najdišča</p>
ZGODNJE VISOKE KULTURE		
<ul style="list-style-type: none"> - s pomočjo kronološke tabele in zemljevida opredeli čas in prostor prvih "visokih kultur" - ugotovi vpliv naravnih in drugih (zlasti gospodarskih) dejavnikov na začetek prvih civilizacij ob velikih rekah - pojasni značilnosti in pomen irigacijskega poljedelstva (na primeru Egipta ali Mezopotamije) - ob zemljevidu poda sumaren pregled razvoja posameznih civilizacij (civilizacijskih območij: Egipt, Mezopotamija, Fenicija, Izrael, Indija, Kitajska) - primerja gospodarski razvoj posameznih orientalnih družb in poišče razlike in posebnosti - razloži državno organizacijo in vzroke za različnost - ob slikovnem gradivu in besedilih razloži družbeno podobo (razslojenost), 	<p>Začetki in razvoj prvih civilizacij</p> <p>Izbrane podobe iz življenja po civilizacijsko-kulturnih</p>	

<p>življenje, delo in položaj pripadnikov različnih družbenih skupin (vladar, svečeniki, uradništvo, vojska, kmetje, nesvobodni, moški, ženske, otroci)</p> <ul style="list-style-type: none"> - navede in vrednoti najpomembnejše dosežke najstarejših civilizacij (na področju astronomije, koledarja, medicine, tehnike, vojne tehnike, prava, književnosti in umetnosti) in poudari specifičnost razvoja po posameznih področjih; - navede razloge za nastanek pisave (razvoj od podobopisa do črkopisa) in pojasni njen pomen za ohranjanje vedenja kasnejšim generacijam - zna razložiti pojme antropomorfizem, politeizem, monoteizem in vlogo religije v življenju ljudi in v umetnosti 	<p>območjih</p> <p>Kulturna dediščina najstarejših civilizacij</p> <p>Religija</p>	<p>umetnost</p>
---	--	-----------------

GRŠKA CIVILIZACIJA

<ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu našteje kulturne centre bronaste dobe v egejskem prostoru (Kreta, Mikene, Troja) in opiše ter primerja življenje različnih družbenih slojev - ob slikovnem gradivu pojasni značilnosti kretske in mikenske kulture - analizira zemljevid in pojasni čas in prostor naselitve grških plemen na jug Balkanskega polotoka, na egejsko otočje in na obalo Male Azije (mala grška kolonizacija) - ob izbranih odlomkih besedil iz Iliade in Odiseje spozna življenje Grkov do 8. stol. pr. Kr. (družbena struktura in organizacija) - opiše značilnosti najstarejše grške religije, grške predstave o nastanku sveta in bogov in pojasni razloge za veliko prisotnost mitov, pripovedk in preročišč v grškem svetu in življenju - navede in pojasni razloge izseljevanja (velika grška kolonizacija med 8. in 6. stoletjem pr. Kr.), analizira zemljevid in ugotovi območja grške kolonizacije; izpiše krajevna imena, ki še danes spominjajo na ta proces - ovrednoti pomen grške kolonizacije za gospodarski in kulturni razvoj polis in in razvoj poznejših civilizacij na tem območju - pojasni, zakaj je v Grčiji nastala množica političnih tvorb - polis, navede in pojasni značilnosti mestnih držav (težnje 	<p>Kreta, Mikene, Troja</p> <p>Homerska Grčija :</p> <ul style="list-style-type: none"> • preseljevanje in naseljevanje Grkov, grška družba • Grški svet bogov in mitov; povezovalne prvine • Velika grška kolonizacija <p>Mestna država - polis:</p>	
--	--	--

<p>po doseganju avtarkije, avtonomije)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu prikaže naravne pogoje in možnosti razvoja Aten; pojasni spreminjanje atenske gospodarske, socialne in politične podobe - ob odlomkih besedil spozna in vrednoti pomen Solonovih reform pri reševanju gospodarske in politične krize - razloži razvoj atenske ustavne ureditve in demokracije (Solon, tiranija, Klisten, Periklej) ter odraz v življenju in položaju posameznih slojev - izpostavi posebnost špartanske polis, (tradicionalna vojaška skupnost, aristokratska ureditev) - primerja gospodarstvo, družbo in politično ureditev v Atenah in Šparti - primerja vsakdanje življenje posameznih družbenih skupin v grških polis in zapiše ugotovitve - ob zemljevidu ponovi podatke o nastanku in obsegu perzijske države, spozna njeno ureditev in vzroke za spopad z grškimi polis - ob zemljevidu kratko opiše potek vojne, grško obrambo in odnos do svobode (neenotnost stališč do Perzijcev problem strategije) ter spozna družbene spremembe v tem času (uveljavljanje meščanov) - pojasni vzroke in posledice atensko-špartanskih nasprotij po vojnah s Perzijci - navede najvidnejše dosežke Grkov na področju znanosti, arhitekture, slikarstva in književnosti - ob odlomkih (Herodot, Tukidid) spozna razvoj zgodovinopisja in ovrednoti njegovo vlogo - vrednoti pomen grške filozofije in kulture za prihodnji razvoj evropske duhovne kulture in političnih ustanov - pojasni pogoje za uresničevanje panhelenske politike (novo razdobje vojaške taktike, oslabelost polis) in njene posledice - analizira zemljevid in prikaže nastanek makedonskega imperija (težnje Aleksandra Velikega po odkrivanju in osvajanju sveta) 	<ul style="list-style-type: none"> • Atenska polis • Šparta • Grško-perzijske vojne in grški odnos do svobode • Grška kulturna zapuščina Država Aleksandra Makedonskega - obdobje helenizma 	<p>SL-književnost (1. l.)</p> <p>umetnost</p>
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> - ovrednoti pomen Aleksandrove države pri spajanju in prepletanju različnih kultur Vzhoda in Zahoda; razloži značilnosti in pomen helenistične kulture (znanost, umetnost, urbanizem, muzeji in knjižnice) - pojasni gospodarski razvoj v obdobju helenizma 		
--	--	--

RIMLJANI

<ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu razloži etnično in kulturno podobo Apeninskega polotoka pred nastankom rimske države - poudari poseben značaj etruščanske in prevladujoč vpliv grške kulture na na rimski razvoj in kulturo - se seznanj z ustanovitvijo Rima (razlika med ljudskim sporočilom in ugotovitvami arheologije) - opiše strukturo in organizacijo rimske družbe v najstarejšem obdobju (pojmi: družina-familia, rod-gens, bratstvo-kuria, pleme-tribus, populus romanus) - pojasni položaj patricijev in plebejcev (voga, boj za politično enakopravnost) - navede najpomembnejše oblastne organe rimske republike in njihove pristojnosti (konzulat, senat, centurijska skupščina, ljudski tribunat, ljudska skupščina) ter opiše razloge in pomen kodifikacije prava - analizira zemljevid in prikaže širjenje rimske nadoblasti po Apeninskem polotoku in v Sredozemlju - pojasni odnos Rima do zasedenih ozemelj na Apeninskem polotoku in do provinc (odnos do zemlje in prebivalstva, značilnosti uprave, spopad in simbioza kultur) - utemelji gospodarske, družbene, politične in kulturne posledice nenehnih vojn - pojasni različne vzroke in posledice propadanja rimskega kmečkega prebivalstva in sklepa o gospodarski in politični krizi in njenih posledicah - pojasni značilnosti in problem agrarno-socialnih (brata Grakh) ter vojaških reform (Marij, Sula) - navede razloge za nastanek nove oblike vladavine - triumvirata 	<p>Apeninski polotok in njegovi prebivalci</p> <p>Nastanek Rima in čas rimskih kraljev</p> <p>Rimska republika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oblastni temelji • Razvoj rimske države v imperij • Socialna nasprotja in poskusi reform <p>Cezar in začetek propadanja republikanskih institucij</p>	
--	---	--

- opiše značilnosti Cezarjeve diktature (reforme, vzpon in padec)
- navede razloge za nastanek drugega triumvirata in pojasni posledice ponovne državljanske vojne
- razloži značilnosti Oktavijanove vladavine (navidezna ohranitev republike, princeps prvi med enakimi, kopičenje republikanskih služb v osebi princepsa, poenotenje imperija in upravljanja provinc, širjenje državljskih pravic, omilitev družbenih napetosti; vojska in uradništvo glavna opora princepsa; zunanja politika)
- analizira zemljevid rimskega imperija v 1. stoletju po Kr. in ugotovi obseg (meje na S, Z, J in V)
- razloži pojem romanizacija, navede glavne nosilce njenega širjenja in poišče razloge in posledice za razlike v intenzivnosti romanizacije med vzhodnimi in zahodnimi provincami
- razloži gospodarski razvoj v Avgustovem obdobju in nastanek novih socialnih skupin
- ob virih opiše družbeni položaj in vsakdanje življenje različnih socialnih slojev v mestu (bogataši, reveži, osvobodenci, sužnji) in na podeželju (latifundisti, kmetje, koloni, sužnji)
- pojasni namen in pomen cirkusov in amfiteatrov - klica "panem et circenses"
- spozna vplive etruščanske in grške religije na rimsko
- ob slikovnem gradivu spozna značilnosti rimske kulture, zlasti njeno uporabnost in navede največje dosežke rimske civilizacije na področju znanosti, zgodovinopisja, prava in književnosti
- ovrednoti pomen rimske kulture za poznejšo evropsko civilizacijo
- pojasni družbeno in duhovno podlago pojava krščanstva (zgodovina Izraela, nezadovoljstvo Judov z rimsko nadoblastjo in pričakovanje Mesije, odziv Judov in Rimljanov na Jezusovo delovanje)
- opiše značilnosti krščanstva v prvih stoletjih (versko-socialna sporočila, od preganjanje do državne religije)
- razloži družbene in gospodarske raz-

Rimsko cesarstvo-principat:

- Avgustov principat

- Iz življenja Rimljanov

Rimski svet bogov, znanosti in kulture

SL-književnost (1.l.)

Začetki krščanstva

Pozno antično rimsko

<p>mere po Avgustu do konca principata (usihanje suženjske delovne sile, rast brezposelnosti, veliki stroški uprave in obrambe, poglobljanje krize na pode- lja)</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni vzroke za poglobljanje kize v 4. in 5. stoletju in razne reformne poskuse njene ublažitve (Dioklecijan, Konstantin, Teodozij) - ob zemljevidu prikaže vpade barbar- skih ljudstev, obrambo in razdelitev imperija na dve državni polovici ter propad zahodnorimskega cesarstva - ob zemljevidu ugotovi, kdaj in od kod se je širila rimska oblast na naše ozemlje, razbere upravno razdelitev in ugotovi pomen našega ozemlja za rimske gospodarske in osvajalne namene - opiše vpliv rimskega obdobja na živ- ljenje staroselcev (napredek gospodar- stva - obrti, prometa; verski in kulturni vpliv) 	<p>cesarstvo</p> <p>Naši kraji v rimskem obdobju</p>	<p>obisk lokal- nega muzeja ali bližnjega arheološkega najdišča</p>
--	--	---

ZGODNJI SREDNJI VEK

<ul style="list-style-type: none"> - analizira zgodovinski zemljevid in izpiše barbarska ljudstva ob rimski meji v Evropi in Aziji ter pojasni vzroke in čas preseljevanja ljudstev (Huni, Germani, Slovani, Avari) - navede in pojasni posledice preselje- vanja (gospodarske, družbeno-politične in kulturne) in odnose med starimi in novimi naseljenci - ob zemljevidu razloži novo politično podobo Evrope (nove države) po germanskih in slovanskih selitvah - pojasni družbeni razvoj Frankov po naselitvi v Galijo (stapljanje elementov stare in nove družbe, razvoj v najmoč- nejšo "barbarsko državo" na ozemlju zahodnega rimskega imperija) - pojsni postopno nastajanje fevdalnih odnosov in podložniških razmerij - pojasni razloge za začasni gospodar- ski in kulturni zastoj evropskega zahoda po propadu Zahodno-rimske- ga cesarstva (čeprav trgovski in obrtni stiki z Vzhodom v merovinškem obdobju niso povsem zamrli) 	<p>Spremenjena podoba Evrope po razpadu rimskega imperija</p> <p><i>Trije duhovnocivilizacijski krogi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Evropski zahod 5. - 8. stol. <p>Evropa v karolinškem obdobju:</p>	
---	--	--

- razloži organizacijo in gospodarstvo zemljiškega gospostva, nastajanje in značilnosti fevdalne družbene hierarhije, tipične za frankovski tip fevdalizma
- opiše osnovne značilnosti podobe karolinške države (kralj-cesar; uprava in vojska; meje - do kod je segal frankovski vpliv; družbeno-stanovska in vojaško-politična hierarhija)
- pojasni vlogo Cerkve v zgodnjem srednjem veku
- pozna temeljne značilnosti karolinške renesanse (prenova duhovnega življenja; srednjeveška pismenost in šolstvo; arhitektura; samostanske šole v krščanskem svetu)
- navede razloge in posledice razpada karolinškega cesarstva (politična drobitev Evrope; uspešni vpadi "novih ljudstev Madžari, Vikingi, Saraceni")
- navede razloge, ki so Bizancu omogočili brez večjih izgub preživeti prve "velike selitve ljudstev" in razloži vzpon Bizanca v času cesarja Justinijana (razvoj v sredozemsko velesilo, teme, despotizem, cezarpapizem, zakonik, kultura)
- analizira zemljevid in opredeli prostor "prednikov južnih Slovanov" (Hrvatov, Srbov, slovanskih Makedoncev) in njihovih zgodnjih državnih jeder
- ob zemljevidu opredeli domovino Arabcev, pojasni začetek islama in njegov pomen v takratnem arabskem svetu
- ob zemljevidu razloži širjenje islama (arabska osvajanja in spremembe v sredozemskem prostoru), pojasni odnos do podrejenih ljudstev, njihovih ver in kulture)
- ob slikovnem gradivu in odlomkih besedil spozna značilnosti arabske kulture (nadaljevanje vzhodnorimskih izročil, prenos znanstvenega bogastva antike) in navede dosežke na področju znanosti in ladijske tehnike
- analizira zemljevid in prikaže naseljeni prostor "prednikov" Slovencev in pojasni razvojne značilnosti Karantanije (družba; nastajanje fevdalnih odnosov)
- pojasni širjenje krščanstva, navede

- Novi gospodarski temelji

- Karolinška država

Karolinška renesansa

Razpad karolinškega cesarstva

- Bizanc v času Justinijana

Južni Slovani na Balkanskem polotoku

- Islam in Arabci, arabska kultura

Med Slovani v Vzhodnih Alpah

SL-književnost (1.I.)

<p>cerkvena središča (Salzburg, Oglej, samostani), pomembna za širjenje krščanstva</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni zgodovinske okoliščine, ki so povzročile izgubo karantanske samostojnosti - ob zemljevidu pojasni zgodovinske okoliščine nastanka Spodnje Panonije in ovrednoti misijonsko delo Cirila in Metoda ter njihovih učencev na verskem ter kulturnem področju - ob zemljevidu poda sumaren pregled slovanskega naselitvenega prostora in razvoja (Moravci, Čehi, Poljaki, Rusi) in izpostavi vlogo Rima in Carigrada pri širjenju krščanstva - s pomočjo sheme analizira družinsko deblo Ugrofincev in pojasni izvor Madžarov: ob zemljevidu opiše smeri in glavne postaje na poti v Panonsko nižino - razloži način življenja v pradomovini in razloge za njegovo spreminjanje v času preseljevanja - se seznanj z naselitvijo v Panonsko nižino, časom "pustolovščin" v Evropi in pojasni razloge za dokončno ustalitev in ustanovitev države - utemelji vlogo in pomen poglavarja Geze pri nastajanju države (sprejem krščanstva, sodelovanje z Evropo) ovrednoti delo Štefana I. - prvega madžarskega kralja (kronanje, poenotenje države, upravna ureditev) - ob odlomkih besedil pojasni utrditev krščanstva in fevdalizma - ob tematskem zemljevidu poda sumarni pregled razvoja Evropejcem znanih in manj znanih področij v drugi polovici prvega tisočletja (Kitajska, Afrika, Srednja Amerika) 	<p>Slovanski naselitveni prostor (zahodnih in vzhodnih)</p> <p>Prazgodovina Madžarov, njihove selitve in nastanek države</p> <p>Izvenevropski svet (Kitajska, Afrika, Srednja Amerika)</p>	<p>SL-književnost (1.1. - Brižinski spomeniki)</p>
--	---	--

2. letnik

EVROPA IN SVET V VISOKEM IN POZNEM SREDNJEM VEKU

Cilji	Ključne teme	Povezave
<p>Dijak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razloži politični zemljevid Evrope po razpadu frankovske države 	<p>Evropa in svet od 10. do 12. stoletja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zahodna Evropa 	

- poda sumaren pregled značilnosti razvoja zahodnoevropskih držav v času od 10. do 12. stoletja (Anglija, Francija, Španija)
- razloži pojem fevdalna razcepljenost in ob zemljevidu pojasni politično podobo in razmere v Nemčiji ter Italiji
- vrednoti uveljavljanje in gospodarski
- analizira zemljevid, opredeli čas začetka slovanskih držav (Češka, Poljska, Kijevska Rusija) in pojasni temeljne značilnosti njihovega razvoja (odnos s sosedi, notranje razmere)
- analizira zgodovinski zemljevid, ugotovi obseg Bizanca, navede in pojasni temeljne značilnosti notranjega razvoja (proniarski sistem, zunanja nevarnost)
- spozna pomen bizantinske kulture in vlogo Bizanca v srednjem veku
- ob zemljevidu pojasni osamosvojitvene težnje južnoslovanskih ozemelj in razmere, ki so omogočile nastanek južnoslovanskih držav
- ob zgodovinskem zemljevidu in časovnih preglednicah spozna sočasna (glede na evropsko zgodovino) dogajanja v Aziji (Kitajska, Indija, Japonska) in Srednji Ameriki
- ob slikah in virih opiše položaj podložnika, napredek kmetijske tehnike in uveljavljanje natriletnega kolobarjenja in oblikovanja kmetij
- pojasni položaj plemstva in duhovščine (različna struktura, različen položaj in vloga, vpliv na državno politiko)
- ob slikovnem gradivu opiše življenje na gradovih
- pojasni cerkevni razkol in oblikovanje zahodne - katoliške ter vzhodne - pravoslavne Cerkve
- spozna vlogo Cerkve in samostanov v gospodarskem, političnem, znanstvenem in kulturnem razvoju
- navede vzroke in pojasni posledice investiturnega boja
- pozna poglobitve razloge in cilje križarskih vojn
- ovrednoti gospodarske in kulturne vplive, ki so prišli v Evropo s križarskimi vojnami; seznanjeni se tudi z negativnimi stranmi križarskih vojn

- Vzhodna Evropa

- Bizanc in Jugovzhodna Evropa

Izvenevropski svet

Podeželje - tridelna shema evropske družbe

Cerkev na Zahodu (vloga, meništvo), investiturni boj, križarske vojne

- pojasni nastajanje srednjeveških mest; primerja antično in srednjeveško mesto in zapiše razlike
- pojasni gospodarsko dejavnost srednjeveških mest, ob zemljevidu razloži razvoj trgovine in obrti ter odnos med mestom in podeželjem
- ob odlomkih virov pojasni mestno samoupravo, položaj meščanstva in vsakdanje življenje
- vrednoti vlogo mest pri centralizaciji fevdalnih monarhij
- spozna položaj Židov v zahodnoevropskih državah (vključenost v mednarodno trgovino, finančna dejavnost) in vzroke za pojav antisemitizma ter za izgon Židov

- opiše etični, znanstveni in kulturni razvoj v srednjem veku
- razloži pomen šolstva in prvih univerz v srednjeveški Evropi
- pojasni značilnosti srednjeveške miselnosti in poišče zvezo med načinom življenja različnih družbenih slojev in različnimi oblikami kulture (sholastika, viteška kultura, ljudska kultura, meščanska kultura)

- **utemelji vzroke za fevdalno anarhijo v času Andreja II. in opiše njene posledice (razpadanje kraljevskih županij, novi davki, krepitev opozicije)**
- pojasni vlogo Gertrudine (kraljičine) rodbine na dvoru; s pomočjo odlomka v učbeniku analizira upor opozicijske fevdalne gospode (umor Gertrude)
- spozna vsebino in pomen Zlate bule (odlomek v učbeniku) in pojasni znamenito 31. točko
- ob zemljevidu razloži prodor Mongolov na Madžarsko in Balkan in posledice bitke pri reki Sajó 1241
- se seznani z reformami Bele IV. po odhodu Mongolov
- pozna vzroke in posledice izumrtja rodbine Arpadovičev
- zve, da je bilo ozemlje Hrvatov v začetku 12. stoletja vključeno v madžarsko državo in navede glavne značilnosti razvoja

Srednjeveška mesta in meščanstvo

Duhovni svet in miselnost srednjega veka

Evropa 12. - 14. stoletje:
Madžari v času Andreja II. in Bele IV.

- Hrvaško ozemlje v okviru madžarske države

- razloži pojem agrarna kolonizacija (notranja in zunanja) in pogoje, ki so omogočili njeno izvajanje
- navede in pojasni gospodarske, etnične in politične posledice kolonizacije v evropskem prostoru
- ob odlomkih besedil spozna posledice kuge "črne smrti" v populacijskem razvoju 14. in 15. stoletja
- navede in pojasni bistvene vzroke socialnih in verskih gibanj, razloži pojem herezija in navede cilje najbolj znanih verskih sekt (Katari, Valdenci, Albižani, lollardi ...) in gibanja v katoliški Cerkvi (dominikanci in frančiškani)
- razloži razmere v katoliški Cerkvi (shizma) in razloge za vse pogostejše meščanske zahteve po reformi Cerkve (Wiclif, Hus)
- na konkretnem primeru (Francija ali Anglija, Španija) pojasni delitev oblasti med monarhom in stanov in navede ter pojasni pristojnosti stanov
- navede in pojasni vzroke in posledice nemoči nemških cesarjev kot vladarjev ter njihove odvisnosti od "volilnih knezov" in deželnih stanov
- ovrednoti spremenjen odnos do znanja, navede glavne izume med 14. in 16. stoletjem
- ovrednoti pomen odkritja tiska za širjenje tiskane besede, misli in znanja
- razloži začetek in značilnosti zgodnje kapitalistične proizvodnje
- ob zemljevidu razloži pojem "Velika Karantanija", pojasni nastanek slovenskih historičnih dežel, vzpon in propad grofov Celjskih in razširitev habsburške oblasti na večji del slovenskega ozemlja
- razloži posamezne faze srednjeveške agrarne kolonizacije na Slovenskem
- pojasni pomen in različne spremembe, ki jih je povzročila srednjeveška kolonizacija na Slovenskem
- ovrednoti nastajanje mest na Sloven-

- Evropska srednjeveška kolonizacija - širjenje življenjskega prostora
- Kriza Cerkve in papeštva v 14. in 15. stoletju
- Kraljestva in razvoj Evrope v Evropo držav
- Spremembe v duhovnem obzorju, napredek tehnike, izumi, tisk
- Slovenci v visokem srednjem veku

skem - razloži gospodarski in kulturni razvoj na Slovenskem v srednjem veku		umetnost
--	--	----------

EVROPA IN SVET NA PREHODU IZ SREDNJEGA V NOVI VEK

<ul style="list-style-type: none"> - ob zgodovinskem zemljevidu prikaže vedenje Evropejcev o drugih celinah (pa tudi o Evropi) v srednjem veku - pojasni vzroke in pogaje za "geografska odkritja" - razloži evropsko osvajanje novega sveta - pojasni pomen in posledice odkritij čezmorskih dežel za novo odkrite dežele in za dežele, ki so odkrivale svet - razloži značilnosti nove evropske miselnosti - ob slikovnem gradivu spozna značilnosti renesančne umetnosti - pojasni vpliv humanizma na razvoj znanosti (politične in socialne teorije, moderne naravoslovne znanosti - od Kopernika do Galileia - medicina) - spozna radikalne kritike fevdalnih razmer in Cerkve (Hutten in E. Rotterdamski) - spozna odmeve humanizma na Slovenskem - opiše politične in gospodarske razmere v Evropi v 16. stoletju (inflacija, kuga, socialna diferenciacija, ograjevanje) in sklepa o vzrokih krize in poglobljanju nasprotij - navede različne smeri reformacije in primerja njihove zahteve (deželno knežja, husitska, zvinglijanska, kalvinska, anglikanska) - pozna gospodarske in družbene osnove kmečkih uporov v Evropi - razloži pojem protireformacija, navede in pojasni značilnosti duhovne preнове Cerkve - navede in pojasni posledice obsežnih in dolgorajnih verskih vojn za Evropo, ob zemljevidu pojasni spremenjeno versko podobo Evrope - pozna gospodarske in družbene osnove kmečkih uporov v Evropi njen teritorialni razvoj do 18. stoletja - pojasni bistvene razloge, ki so omogočili nastanek centralizirane oblasti in carskega absolutizma 	<p>Iskanje poti v Azijo in novo pojmovanje prekomorskega sveta</p> <p>Humanizem in renesansa</p> <p>Reformacija in kmečki upori v Evropi</p> <p>Protireformacija in nov duhovno-politični zemljevid Evrope</p> <p>Rusija v času od 14. do 17. stoletja</p>	<p>SL-književnost</p>
---	--	-----------------------

<ul style="list-style-type: none"> - pojasni pomen reform Petra Velikega - analizira zgodovinski zemljevid in in pojasni politično podobo na Balkanskem polotoku pred osmanskim posegom - pojasni vzroke in posledice hitrega širjenja turške nadoblasti - primerja, vzroke, organizacijo in zahteve največjih kmečkih uporov in izpostavi kvalitativno rast - ob zemljevidu razloži razširjenost reformacije na Slovenskem in odnos deželnega kneza in stanov do protestantizma - ovrednoti pomen reformacije za Slovence - prikaže posledice zmage katoliškega tabora - ob zemljevidu pojasni turške vpade na Slovensko in njihove posledice in oblikovanje sistema protiturške obrambe v notranjeavstrijskih deželah - spozna vzpon in uspehe Jánoša (Ivana) Hunyadija v boju proti Turkom ter čas regentstva Ivana Hunyadija - razloži pomen bitke pri Beogradu 1456 (intervencija papeža, umor Ulrika Celjskega) - se seznanj z razmerami, ki so omogočile Matiji Corvinu prevzem oblasti - ovrednoti reforme Matije Corvina (državna organizacija, davčna in vojaška reforma, obramba južnih krajev pred Turki) - ovrednoti vlogo in vpliv M. Corvina pri utrjevanju humanizma in renesanse na Madžarskem ter kulturne dosežke v tem času (ob odlomkih v učbeniku) - pojasni vzroke, organiziranost in zahteve upora J. Dózse in dejavnike, zaradi katerih upor ni bil uspešen 	<p>Narodi na Balkanskem polotoku</p> <p>Slovenske dežele v 15. in 16. stoletju</p> <p>Madžari v 15. in 16. stol.</p>	<p>SL-knjž., 1.1.</p>
EVROPA IN SVET OD 16. DO 18. STOLETJA		
<ul style="list-style-type: none"> - pojasni skokovit razvoj trgovine po odkritjih čezmorskega sveta in po (prenos težišč gospodarskega razvoja iz Sredozemlja na Atlantik) - ovrednoti prenos težišč gospodar- 	<p>Začetki modernih meščanskih družb (Nizozemska, Anglija)</p>	

skega razvoja na Atlantik za vzpon Anglije in Nizozemske

- obrazloži pojem absolutizem in razmere, ki so omogočile njegovo uveljavitev v nekaterih evropskih državah
- navede in pojasni značilnosti absolutne vladavine Ludvika XIV. in sklepa o posledicah za razvoj Francije
- razloži pojma merkantilizem in fiziokratizem
- pojasni uveljavljanje Avstrije kot samostojne celote v nemškem cesarstvu in opiše pomen modernizacije njene uprave (centralni uradi, dvorna pisarna, dvorni vojni svet)
- ob zemljevidu ugotovi avstrijski prodor v Podonavje in na Balkan v začetku 18. stoletja
- pojasni ekonomski razvoj v duhu merkantilne politike v začetku 18. stoletja
- **ob zemljevidu pojasni razdelitev Madžarske po bitki pri Mohácsu in po prodiranju Turkov proti severu (boj med Ferdinandom Habsburškim in Ivanom Zapoljo)**
- **pojasni vlogo in pomen Vojne krajine (organizacija, vojska, financiranje)**
- **se seznanijo z življenjem pod turško oblastjo (budimski ejalet, turška uprava)**
- **spozna vlogo in pomen Erdeljske kot samostojne države med Habsburžani in Turki (uprava, vloga Báthorya, upor Bocskaia, Bethlen G. - zlata doba Erdeljske)**
- opredeli pojave, ki so zaznamovali življenje Slovencev v 17./18. stoletju (nadaljevanje kmečkih nemirov; socialna diferenciacija vseh vrst, čarovniški procesi)
- pojasni uveljavljanje zgodnjega kapitalizma na Slovenskem (rudarstvo, fužinarstvo, trgovina)
- ob slikovnem gradivu in besedilih spoznava značilnost in pomen kulturnega življenja v času baroka (Academia Operasorum Labacensium,

Absolutizem:

- Ludvik XIV.
- Začetek moderne Avstrije in njen razvoj do srede 18. stoletja

Turška doba na Madžarskem

Erdeljska

Slovenske dežele do srede 18. stoletja

<p>jezuiti in šolstvo, J. Vajkard, Valvasor)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob slikovnem gradivu pojasni značilnosti baročne umetnosti - pojasni pojma racionalizem in razsvetljenstvo ter pomen velikih idej razsvetljencev (naravno pravo; naravne človekove pravice; svoboda mišljenja in vere; svoboda razpolaganja z lastnino; enakost - pred zakonom; toleranca, ločitev vej državne oblasti) - spozna vpliv razsvetljenstva na: vzgojne metode; ločitev vej državne oblasti, reformo kazenskega prava in šolstva ter na spreminjanje človekovega gledanja na življenje (dvig izobrazbe, boljše poznavanje sveta - tudi s potovanji) - razloži pojem "razsvetljeni absolutizem" in pojasni vzroke in cilje njegovega uvajanja v Avstriji, Prusiji in Rusiji - navede in pojasni bistvene reforme Marije Terezije in Jožefa II. - konkretizira razsvetljenske reforme na Slovenskem; - vrednoti njihov pomen za gospodarski, družbeni in kulturni razvoj - pojasni značilnosti slovenskega narodnega prebujenja v 18. stoletju (Pohlin, Linhart, janzenisti, Zois ...) - konkretizira razsvetljenske reforme na Madžarskem - ovrednoti gospodarski, družbeni in kulturni razvoj (izpostavi vlogo Jožefa II. - kralja s klobukom - na Madžarskem) - pojasni bistvene razmere in pogoje, ki so omogočili odkritje novih izumov in začetek industrijske revolucije v Angliji 	<p>Racionalizem in razsvetljenstvo</p> <p>Razsvetljene monarhije</p> <p>Življenje v slovenskih mestih in na podeželju konec 18. stoletja</p> <p>Politika Marije Terezije in Jožefa II. na Madžarskem</p> <p>Začetki moderne industrije v 18. stoletju</p>	
<p>KRIZA EVROPE STAREGA REDA</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid angleških kolonij v Ameriki, navede razloge hitrega gospodarskega vzpona ameriških kolonij v 18. stoletju in pojasni vzroke za osvobodilno vojno - analizira Deklaracijo o neodvisnosti in izpostavi po glavne ideje - pojasni pomen ameriške osvobodilne vojne za razvoj ZDA in za liberalna in osvobodilna gibanja v Evropi 	<p>Ameriška osvobodilna vojna in nastanek ZDA</p>	

<p>in Latinski Ameriki</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni gospodarske, socialne in politične razmere v Franciji v 18. stoletju - ve, da so obstajale velike razlike znotraj stanov in pozna glavne vzroke za veliko revolucijo (glasniki sprememb so izobraženci; najvplivnejši so svobodomiselni plemiči in meščani; največje nezadovoljstvo je v nižjih slojih vseh stanov) - razloži potek in rezultate revolucije po treh stopnjah (1789-91; 1792-1794 1794-1799) - seznaniti se z jakobinsko diktaturo - viškom obračuna z resničnimi in namišljenimi nasprotniki revolucije - vrednoti pomen francoske revolucije, zlasti pri uveljavljanju novih načel, ki so ljudem vsaj v osnovi nudile enake možnosti za uspeh - pojasni modernizacijo državne uprave - analizira zemljevid in prikaže francoska osvajanja, navede ter pojasni vzroke in posledice antagonizma med Anglijo in Francijo - pozna vzroke in pomen protifrancoskih odporov v osvojenih deželah - analizira zemljevid, pojasni nastanek Ilirskih provinc in njihov pomen (življenje na Slovenskem v tem času, reformni posegi) - se seznaniti z razmerami na Madžarskem v času cesarja Franca I. in pojasni tajno delovanje madžarske inteligence v boju proti absolutizmu (vpliv francoske revolucije na Madžarskem, tajna združenja) - opredeli vlogo I. Martinovicsa kot voditelja madžarskih jakobincev 	<p>Počasna modernizacija Francije; revolucija</p> <p>Napoleonovo obdobje, Ilirske province</p> <p>Gibanje jakobincev na Madžarskem</p>	
---	--	--

3. letnik

EVROPA IN SVET 1815

Cilji	Ključne teme	Povezave
<p>Dijak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in navede večje ozemeljske spremembe - pojasni delovanje Svete alianse pri "ohranjanju politične stabilnosti" - obrazloži razloge za krepitev liberalnih gibanj po dunajskem kongresu - razloži razloge za krepitev liberalnih 	<p>Dunajski kongres</p>	

gibanj po dunajskem kongres		
DRUŽBENOGOSPODARSKI RAZVOJ V PRVI POLOVICI 19. STOLETJA		
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zgodovinski zemljevid in pojasni postopno širjenje industrijske revolucije na evropski celini - vrednoti napredek in spremembe v prometu, navede prednosti železnic in razloge za počasno uveljavljanje parnikov v pomorskem prometu - opiše položaj kmečkega prebivalstva v različnih evropskih deželah - analizira tabelo "rast evropskega in svetovnega prebivalstva" in pojasni naraščanje in hitro spreminjanje strukture mestnega prebivalstva (različni sloji meščanstva, industrijsko delavstvo ...) - pojasni pojav socialne misli v prvi polovici 19. stoletja, njene značilnosti in prve zamisli o "socialistični preureditvi družbe" (čartizem, Owen, Fourier, Saint-Simon, Marx) - spozna življenjski vsakdanjik različnih družbenih slojev in spremembe v podobi družine (kmečke, meščanske, obrtniške, počasno spreminjanje odnosa med starši in otroki) 	<p>Širjenje industrializacije in komunikacijskih povezav</p> <p>Podeželje in mesta v prvi polovici 19. stoletja</p>	
MED REVOLUCIJO IN LEGITIMIZMOM		
<ul style="list-style-type: none"> - pojasni razmere, ki so vplivale na začetek in razvoj narodnih gibanj v Evropi in svetu v prvi polovici 19. stoletja - analizira zemljevid "Nemške zveze" in Italije ter pojasni značilnosti nemškega in italijanskega narodnega gibanja pred letom 1848 - navede poglavitne vzroke protiturškega upora na Balkanskem polotoku in na konkretnem primeru pojasni posledice umešavanja velesil - razloži razmere, zaradi katerih se je industrializacija - v primerjavi z zahodnoevropskimi državami - v Avstriji počasneje uveljavljala; ob zemljevidu prikaže razlike v industrijskem razvoju med posameznimi deželami habsburške monarhije - analizira zgod. zemljevid in pojasni narodno strukturo habsburške monarhije v prvi polovici 19. stoletja - pojasni gospodarske in družbene razmere na Slovenskem v prvi polovici 19. 	<p>Nacionalna zavest in nacionalna gibanja v prvi polovici 19. stoletja</p> <p>Narodi pod osmansko oblastjo v prvi polovici 19. stoletja</p> <p>Avstrija in slovenski svet 1815 - 1848</p> <p>Slovenci v prvi polovici 19. stoletja</p>	

<p>stoletja</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiše značilnosti narodnega prebujenja pri "Slovencih" v prvi polovici 19. stol. in loči pojme pokrajinska, narodna, državna zavest - zna opredeliti in vrednotiti delo Prešernovega in Bleiweisovega kroga - ovrednoti gospodarske, družbene in politične razmere na Madžarskem v prvi polovici 19. stoletja - analizira program in delovanje grofa Széchenyija razloži širjenje reformnih teženj in reakcije Dunaja - ovrednoti delovanje L. Kossutha (politični, gospodarski program, programska različnost med Kossuthom in Széchenyijem) 	<p>Madžarska v prvi polovici 19. stoletja</p>	<p>SL-književnost (2.1.)</p>
--	---	------------------------------

REVOLUCIJE 1848

<ul style="list-style-type: none"> - pojasni razmere, ki so sprožile revolucijo v različnih evropskih deželah in navede zahteve posameznih družbenih slojev - spozna in pojasni različne zamisli o združitvi Nemčije (veliko in malonemški program, frankfurtski "vsenemški" parlament) - opiše potek in zahteve revolucije v Italiji - ponovi (ob zemljevidu) svoje vedenje o narodni, verski in gospodarski različnosti habsburške monarhije - konkretizira narodne zahteve v revoluciji (Češka, Hrvatska ...) - vrednoti zemljiško odvezo - zadnje dejanje v odpravljanju fevdalizma - obrazloži revolucionarno gibanje na Slovenskem (vključenost in zahteve različnih slojev, Zedinjena Slovenija) - pojasni razmere, ki so sprožile revolucijo na Madžarskem, opiše revolucijo v Pešti, navede glavne zahteve (12 točk) ter jih konkretizira (najpomembnejši predstavniki revolucije) - pojasni odnos med dunajskim dvorom in revolucionarji - ovrednoti začetne dosežke revolucije (zakon o zemljiški odvezi, samostojna vlada, odnos drugih narodov na Madžarskem do revolucije) 	<p>Narava revolucij 1848 v Franciji, Nemčiji, Italiji</p> <p>Revolucija v habsburški monarhiji</p> <p>Slovenci v revoluciji 1848</p> <p>Revolucija 1848/49 na Madžarskem</p>	
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu razloži nadaljnji potek revolucije - oziroma boja za obrambo dosežkov revolucije (prihod Windischgrätza, spomladanski pohod) - analizira odlomek Deklaracije o neodvisnosti in pojasni vlogo - Kossutha - pojasni razloge in okoliščine, ki so privedli do zloma revolucije (maščevanje nad revolucionarji - Arad) 		
--	--	--

GOSPODARSKI VZPON V 50. LETIH 19. STOLETJA

<ul style="list-style-type: none"> - ob tabeli navede pomembnejše tehnične in tehnološke pridobitve (novi izumi, napredek v kemiji, železarstvu, vojni tehniki, medicini, komunikacijah) in sklepa o njihovem pomenu - vrednoti pomen napredka v prometu in komunikacijskih sredstvih in vse večje povezanosti sveta (pozitivne in negativne plati) - primerja gospodarsko razvitost in razvoj železniškega omrežja v Avstriji (in na Slovenskem) z drugimi evropskimi državami in zapiše ugotovitve - pojasni posledice neizprosne konkurence (nastajanje monopolov, njihove značilnosti, različni načini povezovanja, različen tempo nastajanja v različnih državah) - pojasni vzroke in posledice propadanja kmečkega prebivalstva, zlasti v Srednji Evropi (odškodnina za zemljiško odvezo, propadanje obrti in prevoznitva, velike migracije) - opiše napredek kmetijske tehnike in razloge za počasno uveljavljanje kmetijske mehanizacije v Evropi - ob tabeli razloži nastanek industrijskih mest, spremembo v deležu prebivalstva med mesti in podeželjem in opiše izgled industrijskih mest - opiše življenjske razmere in položaj delavstva - ob ilustrativnem gradivu spozna glavne miselne tokove in odraz družbenih razmer v umetnosti 	<p>Druga faza industrializacije in povezovanje sveta</p> <p>Industrializacija in železnice v Avstriji</p> <p>Zmaga velike industrije in velike trgovine</p> <p>Nova podoba podeželja in mest</p> <p>Umetnost</p>	<p>SL -književnost,</p>
---	--	-------------------------

MED ABSOLUTIZMOM IN DEMOKRACIJO 1850 - 1870

<ul style="list-style-type: none"> - na primeru Avstrije razloži pojem 	<p>Različne oblike vladavine v Evropi (kratka primerjava:</p> <ul style="list-style-type: none"> • neoabsolutizem 	
---	--	--

neoabsolutizem (kratko opiše razmere po zlomu revolucije 1849, primerja stari in novi absolutizem in navede razlike)

- opiše položaj na Slovenskem v času neoabsolutizma (zatiranje nacionalnega gibanja - konec društev; gospodarstvo - napredek v izgradnji železnice, krizo podeželja)
  - na primeru Francije Napoleona III. pojasni značilnosti avtoritarizma kot posebne oblike diktature velike buržoazije
  - na primeru Anglije spozna razvoj parlamenta v moderno predstavniško telo (parlamentarna demokracija, širjenje volilne pravice)
  - ob zemljevidu poda sumarni pregled ureditve evropskih držav
  - pojasni razmere, ki so vplivale na postopno spreminjanje odnosa med državo in Cerkvijo
-
- ob zemljevidu ugotovi enonacionalne države in večnacionalne države in pojasni razliko v urejanju nacionalne problematike v različnih večnacionalnih državah
  - seznaneni se z problematiko malih narodov in etnij (primer: Irci, Baski ...)
-
- ob zemljevidu prikaže problem združenja Nemčije (nasprotje Avstrija - Prusija, premagovanje deželnega - domoljubja, Bismarckova strategija)
  - ob zemljevidu prikaže potek združenja in osvobajanja Italije 1859-70 in spozna, da je bila v tem procesu tudi Beneška Slovenija vključena v italijansko državo
  - pojasni zaostrene razmere v obkoljenem Parizu 1871 in druge vzroke za pariško vstajo in obrazloži organizacijo in vlogo novo izvoljene pariške komune
-
- razloži vzroke za padec neoabsolutizma, primerja ureditev države in položaj narodov po oktobrski diplomi in februar-skem patentu (centralisti, federalisti; ne en ne drug akt ni pomenil rešitve narodnih vprašanj)
  - **spozna razmere po zadušitvi revolucije 1848/49 (Bachov absolutizem) in ugotovi dejavnike, ki so privedli do nastanka dualizma**

- avtoritarizem
- parlamentarizem

Cerkev in država,

Moderni nacionalizem

- Združitev Nemčije in Italije

Pariška komuna

Avstrija - prehod iz neoabsolutizma v parlamentarno dobo

Madžari v ustavni dobi

- se seznanj s prizadevanji F. Deáka in Kossutha za rešitev položaja Madžarov v monarhiji
- zna pojasniti značilnosti dualistične države (narodnostni zakon, hrvaško-ogrska nagodba, meščanske stranke) in ovrednoti vlogo K. Tisze v dualistični državi (modernizacija uprave)
- vrednoti delovanje škofa Slomška, čitalnic in društev pri širjenju slovenske narodne zavesti in uveljavljanju slovenščine
- razlikuje pojma mladoslovenci in staroslovenci in pojasni različna videnja slovenske narodne stiske v 60. letih (mariborski program, taborsko gibanje)
- analizira zemljevid taborskih gibanj in pojasni, zakaj jih je bilo največ v obmejnih predelih in zakaj so tabori pomenili vrhunec slovenskega liberalizma

Slovensko narodno-politično organiziranje v ustavni dobi

VPRAŠANJE O MEJAH RAZVOJA

- ovrednoti širjenje parlamentarne demokracije v Evropi in se seznanj z vprašanjem emancipacije žensk
- spozna razloge za upad vodilne vloge liberalizma in konservativizma konec stoletja
- opiše položaj delavstva in razmere, ki so vplivale na razcep v delavskem gibanju, navede uspehe sindikatov (socialne reforme, delovni čas, zaščitna zakonodaja)
- pojasni pojav novih agresivnih ideoloških konceptov in razloži pojme: rasizem, antisemitizem, sionizem, rasna in ideološka nestrpnost
- vrednoti zmago severa v ameriški secesijski vojni za gospodarski in politični vzpon ZDA
- analizira zemljevid Rusije v 19. stoletju (obseg, nacionalna sestava) in pojasni značilnosti narodne politike
- pojasni problematiko odprave tlačanstva in uveljavljanja kapitalizma
- pojasni pojem "vzhodno vprašanje" in kratko opiše izid krimske vojne (razmerje sil, odpiranje trgovskih poti na Vzhod, vlaganje kapitala)
- analizira zgodovinski zemljevid in navede večje teritorialne spremembe na Balkanu po berlinskem kongresu
- razloži pojem gospodarska kriza in

Nova politična podoba Evrope po letu 1870

ZDA po secesijski vojni

Rusija po odpravi tlačanstva

Turčija in Jugovzhodna Evropa

Gospodarska kriza 1873

- razloge za izbruh krize leta 1873 v industriji in na podeželju
- ob virih in slikovnem gradivu spozna bistvene posledice in človeške stiske, ki jih je povzročila kriza
- analizira zemljevid in pojasni vzroke za nadaljevanje evropske ekspanzije v 19. stoletju ter konkretizira posesti evropskih držav
- pojasni odnos med metropolo in kolonijami (kaj so kolonialne sile pričakovale in kaj so dobile; ali je kolonija dobiček ali strošek?)
- pojasni pomen reform na Japonskem 1868 za moderno državno ureditev in gospodarski vzpon Japonske
- se seznanj s problemi Kitajske (zaostajanje v razvoju, tuj pritisk; Sun Jat Senovo gibanje)
- navede glavne značilnosti gospodarskega razvoja v drugi polovici 19. stoletja (koncentracija kapitala - razvoj gospodarskih središč, glavne industrijske panoge, KID, TPD)
- pojasni položaj slovenskega kmeta in delavca (agrarna kriza, družbena razslojenost vasi in izseljevanje ...)
- ovrednoti Vošnjakovo in Krekovo delo pri reševanju socialne stiske
- ovrednoti širjenje volilne pravice (reforme 1882, 1896, 1907) v Avstriji in vstop nižjih socialnih slojev na politično prizorišče
- navede in pojasni značilnosti t. i. obdobja slogaštva
- pozna večje politične stranke na Slovenskem
- brazloži razloge, glavne nosilce in posledice načrtnega tujega (nemškega in italijanskega) narodnega pritiska
- ovrednoti uveljavljanje slovenščine v srednjih šolah, kulturi in znanosti ter pojasni različen položaj slovenščine v slovenskih historičnih deželah
- ve, da so se osrednji deli slovenskega prostora v tem času slovenizirali
- pozna večje dosežke slovenske kulturne in znanstvene ustvarjalnosti
- **pojasni razlike v življenju med avstrijsko in ogrsko polovico monarhije se seznanj z gospodarskim, politič-**

Kolonialna politika evropskih držav

Jugovzhodna Azija

Slovenci v Avstriji po letu 1870 (gospodarsko-socialne in politične razmere)

SL-književnost (3.l.), umetnost

Madžari ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja

<p>nim in družbenim razvojem na Madžarskem na prehodu iz 19. v 20. stoletje</p> <ul style="list-style-type: none"> - ovrednoti in pozna najvidnejše predstavnike madžarske pozno romantične književnosti ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja - opredeli pomen tisočletne madžarske države - razloži odvisnost Hrvaške in Vojvodine od Madžarske 		
--	--	--

VSE BLIŽE SVETOVNI VOJNI

<ul style="list-style-type: none"> - spozna, da je Balkan eno od velikih kriznih žarišč, analizira zemljevid in pojasni vzroke in posledice balkanskih vojn - navede še druga krizna žarišča (maroški krizi, rusko-japonska vojna) - pozna velike sisteme zvez (bloke), ki so se oblikovale pred prvo svetovno vojno - pojasni odnos do Avstrije in njenega obstoja - glavne značilnosti programov: trializem, avstromarksistična koncepcija, protiavstrijska stališča - preporodovci, jugoslovansko vprašanje 	<p>Boj za vpliv v svetu, bloki in krizna žarišča</p> <p>Slovenci pred prvo svetovno vojno</p>	
--	---	--

4. letnik

PRVA SVETOVNA VOJNA

Cilji	Ključne teme	Povezave
<p>Dijak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni bistvene vzroke za svetovno vojno in loči pojma vzrok ter povod - analizira zemljevid začetnih vojaških operacij in sklepa, zakaj so bili načrti o hitrem koncu vojne iluzija, ter razloži pojem pozicijska vojna - pojasni vpliv vojne na življenje ljudi in sklepa o glavnih razlogih za naraščanje protivojnega razpoloženja (pomanjkanje, racionalizacija dobrin, žrtve, begunci, ženska in otroška delovna sila) - ob odlomkih besedil in slikovnem gradivu spoznava trpljenje vojakov strelskih jarkih - analizira zemljevid in pojasni širjenje vojne na nevtralne države - razloži, zakaj so ZDA vstopile v vojno 	<p>Vzroki za izbruh svetovne vojne</p> <p>Življenje med vojno</p> <p>Širjenje vojne, vojni prelom</p>	

<p>leta 1917 na strani antante</p> <ul style="list-style-type: none"> - razloži razmere, ki so sprožile revolucionarno vrenje v Rusiji, navede in pojasni rezultate februarske in oktobrske revolucije - ve, kako so Slovenci občutili vojno - razloži posledice določil Londonskega sporazuma za slovensko narodno ozemlje in za potek vojne (Soška fronta) - pojasni dejavnost Jugoslovanskega kluba in Jugoslovanskega odbora - ovrednoti vlogo Madžarske v okviru A-O med prvo svetovno vojno (A-O v trojni zvezi, vojaške operacije - boji proti Srbom, Italijanom ...) - spozna vlogo M. Károlya - protivojna usmerjenost in mirovna prizadevanja - razloži konec prve svetovne vojne in razpad monarhije 	<p>Revolucionarno vrenje v Rusiji</p> <p>Slovenci med prvo svetovno vojno</p> <p>Madžarska med prvo svetovno vojno</p>	
---	--	--

VERSAJSKA EVROPA, EVROPA NARODOV IN EVROPA RAVNOTEŽJA

<ul style="list-style-type: none"> - primerja zemljevid Evrope pred in po vojni in pojasni novo politično podobo (nove države, nove meje novih in starih držav) - pozna bistvo mirovnih pogojev premagani Nemčiji in sklepa o virih novih konfliktov v Evropi - ovrednoti ustanovitev Društva narodov kot sistema kolektivne varnosti - njegovo moč in nemoč - pozna bistvene razloge in posledice državljanske vojne in tuje intervencije v Sovjetski Rusiji (beli in rdeči teror ter vsesplošno pomanjknje) - ve, v katerih državah so bili odmevi oktobrske revolucije najmočnejši in sumarno opiše revolucijo v Nemčiji - navede bistvene vzroke za neenotnost in razcepljenost delavskega gibanja ob koncu vojne in sklepa o posledicah razdeljenosti med socialistično in komunistično - Tretjo internacionalo - pojasni razmere tik po prvi svetovni vojni (poskus Karla IV., da se vrne na prestol, Madžarska sovjetska republika) - spozna in analizira določila trianonske pogodbe: meje, prebivalstvo, migracije) 	<p>Pariška mirovna konferenca - Nova podoba Evrope</p> <p>Povojni evropski "nered" in odmevi oktobrske revolucije</p> <p>Madžarska ob koncu vojne</p>	
--	---	--

KRALJEVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

<ul style="list-style-type: none"> - pozna nastanek Države SHS, glavne probleme, različne motive in interese za združitev v Kraljevino SHS - pozna glavne kulturnozgodovinske, verske in gospodarske razlike združenih ozemelj ter nakaže probleme bodočega razvoja Kraljevine SHS - pojasni proces centralizacije oblasti in značilnosti strankarskega življenja - ovrednoti vojaška in politična prizadevanja pri urejanju mejnih vprašanj - pozna posledice pogodb v Saint Germainu, Trianonu in Rapallu za slovensko etnično ozemlje - razloži prednosti in slabosti novega ekonomskega prostora za razvoj slovenskega kmetijstva in industrije - na osnovi statističnih podatkov izdela grafikon socialne strukture na Slovenskem in pojasni položaj in življenje posameznih socialnih slojev - ve, katere stranke so bile najmočnejše na Slovenskem in pojasni strankarske usmeritve in politiko - ovrednoti najpomembnejše kulturne in šolske pridobitve na Slovenskem (univerza, SAZU, širša mreža gimnazij, dosežki slovenske znanosti in umetnosti med vojnoma) - opiše položaj zamejskih Slovencev v prvi avstrijski republiki, v Italiji in na Madžarskem in različna prizadevanja Slovencev za ohranitev narodne samobitnosti 	<p>Kraljevina SHS v Evropi in na njenem obrobju v 20. letih</p> <p>Slovenci v Kraljevini SHS: (boj za etnične meje, gospodarstvo, kultura)</p> <p>Zamejski Slovenci</p>	
--	--	--

MADŽARSKA MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

<ul style="list-style-type: none"> - spozna politične, gospodarske in družbene razmere na Madžarskem po Trianonu (beli teror, antiliberalne poteze oblasti, gospodarska kriza) - se seznanja z delovanjem vlade Gy. Gömbösa - spozna razmere, ki omogočijo formiranje desno usmerjenih struj - nyilashev (židovsko vprašanje) - navede in pojasni vzroke za približevanje Madžarske nacistični Nemčiji 	<p>Gospodarski in politični razvoj</p>	
--	--	--

ISKANJE NOVEGA RAVNOTEŽJA V EVROPI IN SVETU

<ul style="list-style-type: none"> - na zemljevidu Evrope označi države s parlamentarno ureditvijo in razvito demokracijo, totalitarne države in države z vmesnimi sistemi - poda sumarni pregled razvoja večjih držav parlamentarne demokracije (VB, FR, ZDA) 	<p>Družbeni sistemi v Evropi med vojnoma</p>	
--	--	--

- pozna razmere, ki so omogočile pojav fašizma in nacionalsocializma
- konkretizira vzpon fašizma v Italiji in njegove bistvene značilnosti
- ob slikovnem gradivu pojasni utrditev boljševiške oblasti, pojem stalinizem in življenje v sovjetskem totalitarizmu
- pozna največje dosežke znanosti, tehnike in komunikacijskih sredstev med obema svetovnima vojnoma
- opiše značilnosti gospodarskega razvoja v 20. letih
- navede in pojasni bistvene vzroke za svetovno gospodarsko krizo in pojasni njene socialne in druge posledice
- spozna načine razreševanja gospodarske krize (v ZDA in drugje) in opiše postopno oživljanje gospodarstva v 30. letih
- ob slikovnem gradivu spozna največje dosežke umetnosti v 20. in 30. letih
- razloži razmere, ki so omogočile vzpon in zmago nacizma v Nemčiji (konec ustavnega življenja in začetek političnega in državnega terorja)
- ob odlomkih besedil in ilustrativnem gradivu navede in pojasni glavne značilnosti nacizma
- ve, v katerih državah je fašizem imel simpatizerje in kje so se uveljavile diktature
- spozna nekatere probleme izven evropskega prostora med obema svetovnima vojnoma (državljsko vojno na Kitajskem; Gandhijev nenasilni odpor militarizacijo življenja na Japonskem)
- konkretizira nemška in italijanska ozemeljska osvajanja in sklepa o posledicah nemoči DN in popuščanja zahodnih demokracij osvajalni fašistični zunanji politiki
- pozna razmere, ki so sprožile državljansko vojno v Španiji in opiše, kako so se ob španski vojni opredelile države, DN in svetovna javnost
- pojasni poskus gospodarske konsolidacije (odpravljanje hude ekonomske in finančne krize)
- opiše politične razmere v času Stojadinovićeve vlade (moč in nemoč centralizma, krepitev levice, hrvaško vprašanje, približevanje fašističnim državam)

Znanost, gospodarstvo in umetnost med svetovnima vojnoma

Poraz demokracije v Nemčiji, odmevi fašizma v Evropi

Nekateri problemi izven-evropskega prostora

Evropa in svet sredi 30. let

Jugoslavija v 30. letih

NEIZBEŽNOST VOJNE

<ul style="list-style-type: none"> - pozna povezovanje in pripravljanje fašističnih držav na vojno - navede in pojasni posledice dogodkov 1938/39, ki so usodno zaznamovali življenje naslednjih let (Anschluss, dogovor v Münchnu, pakt Hitler- Stalin) 	<p>Približevanje vojne</p>	
--	----------------------------	--

DRUGA SVETOVNA VOJNA

<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in opiše potek vojne 1939-1941 (nemška, italijanska, sovjetska osvajanja) ter pojasni, zakaj je imela Nemčija v tem obdobju vojne velike vojaške uspehe - na zemljevidu označi nevtralne države leta 1940 in razloži akcijo sil osi za širitev "trojnega pakta" - pojasni širjenje vojne in oblikovanje protifašistične koalicije - analizira bistvene točke atlantske listine in oceni njihov pomen - pojasni razmere na Madžarskem pred izbruhom 2. svetovne vojne - spozna in ovrednoti zunanjepolitične cilje grofa P. Telekija - pozna razmere, zaradi katerih stopi Madžarska v "trojni pakt" - ob odlomkih virov pojasni cilje okupacijskih sistemov, neizprosni pritisk in teror nad civilnim prebivalstvom - pojasni pojem kolaboracija, vzroke za njen pojav, njene značilnosti in posledice - primerja cilje in oblike odporiških gibanj v evropskih okupiranih državah - analizira zemljevid glavnih bojišč v letih 1942/43 in pojasni zlom sil osi in vojni preobrat - ob zemljevidu poda sumarni pregled vojnih operacij v letih 1944/45 in in dokončen zlom sil osi - pojasni dogovore o povojni ureditvi sveta V Teheranu, na Jalti in Potsdamu - ob analizi zemljevida pojasni razdelitev Jugoslavije med okupatorje in ustanovitve "Nezavisne države Hrvatske" - pojasni razmere po okupaciji (odnos do okupatorja, razhod med četniki in partizani; vprašanje nacionalnih in verskih obračunavanj; značaj NOB) - konkretizira razdelitev Slovenije med okupatorje, ob virih pojasni položaj 	<p>Obdobje bliskovite vojne</p> <p>Madžarska ob začetku druge svetovne vojne</p> <p>Evropa med odporom in kolaboracijo</p> <p>Preobrat v 2. svetovni vojni in dogovori o povojni ureditvi sveta</p> <p>Razmere v Jugoslaviji po okupaciji</p> <p>Razmere na Slovenskem po okupaciji</p>	
--	--	--

slovenskega naroda po okupaciji (različne oblike okupacijskih pritiskov in ukrepov, neposredno po aprilski vojni)

- pojasni delovanje slovenske politike ob in po okupaciji (stranke, skupine, programi), opiše odnos meščanskega tabora do oboroženega upora in do OF
- analizira zemljevid, ugotovi žarišča vstaje in opiše razvoj odpora, na konkretnih primerih spozna reakcije okupatorjev
- pojasni vzroke za naraščanje ideološke in politične napetosti ter za spopad med samimi Slovenci
- ob ilustrativnem gradivu ugotavlja posledice vojne za življenje Slovencev (pomanjkanje, omejevanje svobode gibanja, žrtve, taborišča, prisilna mobilizacija v nemško vojsko, tuj videz mest, stiske vasi - požiganja ...) in označi življenje na osvobojenem ozemlju
- zna povezati vojaške in politične dogodke v letu 1943 v Jugoslaviji s sočasnimi pomembnejšimi svetovnimi dogajanjem
- pojasni razloge za ustanovitev AVNOJ, njegovo vlogo in odnos mednarodne politike do NOB
- opiše razvoj slovenske državnosti kot dela jugoslovanske federacije
- kritično presodi prevlado komunistov v OF in posledice obračunavanja z nasprotniki
- pojasni ustanovitev slovenskega domobranstva, njegov razvoj in konec
- ob besedilih in ilustrativnem gradivu spoznava šolstvo, kulturo in umetost med vojno na Slovenskem
- **analizira razmere, ki sprožijo poskus Madžarske, da bi izstopila iz vojne (dvojna usmeritev Kallayeve politike tajni podpis premirja z zavezniki jeseni 1943; poskus Hortyjevega izstopa iz nemškega zavezništva)**
- **spozna delovanje in strahovlado nyilashaev (preganjanje Židov, odpor)**

Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije

Poskus Madžarske, da izstopi iz vojne

POVOJNA GEOPOLITIČNA SLIKA EVROPE

- primerja odnos zmagovalcev do poražencev konec prve in druge svetovne vojne (Nürnberg, notranji obračuni v evropskih državah, razdelitev Avstrije, Nemčije, Berlina in Dunaja)

Posledice vojne (vprašanje krivde; nova geopolitična slika), OZN

<ul style="list-style-type: none"> - pozna največje dosežke znanosti po drugi svetovni vojni (medicina, kemija, elektronika, dosežki vesoljske tehnologije) in pojasni posledice tekmovanja med supercilama v prodiranju v vesolje - vrednoti pojav novih množičnih medijev in umetnih snovi (pozitivne in negativne plati) na vsakdanje življenje - seznaneni se s pomenom skokovitega napredka v prometu, zlasti v letalstvu 	<p>Od tranzistorja do Sputnika</p>	<p>naravoslovni predmeti</p>
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in prikaže razpad kolonialnih imperijev - pojasni razloge in cilje povezovanja držav t.i. tretjega sveta; v osnovnih potezah opiše nastanek in cilje gibanja neuvrščenih 	<p>Tretji svet in iskanje alternative blokoma</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - spozna značilnosti politike popuščanja napetosti - ob tabeli pojasni razvoj in pomen raznih povezav zahodnih držav (pozitivne in negativne strani) - poda sumaren pregled razvoja večjih "zahodnih držav" - pojasni krizo Vzhodnega bloka in zakaj so reformni posegi M. Gorbačova pripeljali do razpada vzhodnega bloka in SZ 	<p>Osnovne značilnosti razvoja v svetu v 70. in 80. letih</p>	<p>geografija geografija geografija</p>
<ul style="list-style-type: none"> - pozna razloge za uvedbo samoupravljanja - pojasni značilnosti gospodarskega razvoja od srede 50. let in razloži vzroke nasprotij med republikami in federacijo (centralizem, federalizem, problem liberalizma na Slovenskem in Hrvaškem konec 60. in začetku 70. let) - pojasni cilje uvedbe delegatskega sistema in navede njegove slabosti - pojasni vzroke in posledice poglobljanja gospodarske, družbene in politične krize v Jugoslaviji v 80. letih (varčevalni ukrepi, zadolženost, nacionalni problemi) 	<p>Jugoslavija v drugi polovici 20. stoletja</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - opiše dogodke v Sloveniji, ki so konec 80. in začetku 90.let pomenili utrjevanje demokratizacije in državne suverenosti - pojasni potek osamosvajanja Slovenije in njena prizadevanja za mednarodno priznanje 	<p>Demokratizacija Slovenije in njena osamosvojitvev</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - spozna razmere po utrditvi sovjetske 	<p>Madžarska od 70. let do</p>	

<p>oblasti na Madžarskem (vloga J. Kádárja, rast opozicije - protisovjetska stališča)</p> <p>- primerja in analizira dogodke v Evropi in na Madžarskem konec 80. in na začetku 90. let (odhod sovjetskih vojakov)</p> <p>- spozna demokratične spremembe v začetku 90. let (J. Antal, A. Göncz)</p>	<p>danes</p>	
---	--------------	--

SODOBNI SVET IN NJEGOVA PROTISLOVJA

<p>- pozna bistvene vzroke in posledice gospodarskih razlik med razvitimi državami in državami v razvoju</p> <p>- ob slikovnem gradivu pojasni vprašanje varstva človekovega okolja</p> <p>- poišče primere iz dnevnega časopisa o problemih industrijskih in radioloških odpadkov pri nas</p>	<p>Bogati - revni; lačni - siti</p> <p>Onesnaženo okolje</p>	
--	--	--

2. Standardi znanj

Dijak:

- zna razvrstiti različne zgodovinske vire v zgodovinska obdobja, v katerih so nastali;
- zna analizirati pisni vir, slikovno gradivo, avdio-vizualni vir iz novejšje zgodovine;
- pravilno uporablja temeljno zgodovinsko terminologijo;
- pozna značilnosti gospodarskega in kulturnega razvoja posameznih velikih zgodovinskih obdobj;
- se zna "sprehoditi" v času in prostoru (ob uporabi zgodovinske karte), pozna velike časovne prelomnice v zgodovini človeštva;
- pozna pogoje za nastanek prvih "visokih civilizacij" (Egipt, Mezopotamija, Indija, Kitajska);
- pozna večje kulturne in znanstvene dosežke prvih visokih kultur;
- oceni pomen prvih civilizacij za nadaljni razvoj človeštva;
- pozna vzroke in pogoje za nastanek grških polis;
- primerja značilnosti atenske demokracije s sodobno demokracijo in ugotovi podobnosti in razlike;
- pozna kulturne dosežke grške civilizacije;
- zna opredeliti pomen grške civilizacije za nadaljni kulturni, znanstveni in gospodarski razvoj Evrope in zahodnega sveta;
- pojasni pojma "antika" in "helenizem";
- zna opredeliti čas največjega vzpona rimske države, njen obseg in z njim povezan vpliv (meje na severu, zahodu, jugu in vzhodu);
- pozna posledice nenehnih vojn za rimsko družbo, gospodarstvo in kulturo (simbioza in nasprotje svetov);
- pozna večje kulturne in znanstvene dosežke rimske civilizacije ter njihov pomen (pravo, gradbeništvo in arhitektura, medicina, umetnost ...);
- ve, kdaj se je pojavilo krščanstvo, pozna smisel versko-socialnih sporočil zgodnjega krščanstva in njegovo organizacijo ter širjenje;
- pozna vzroke cerkevne razkola (1054) in opredeli stičišče zahodne - katoliške in vzhodne - pravoslavne Cerkve;
- s pomočjo zemljevida razloži novo politično podobo Evrope po razpadu

- zahodnega rimskega imperija;
- navede današnje evropske narode, ki so se razvili iz ljudstev, ki so poselila Evropo na prehodu v srednji vek;
- pozna pomembne prelomnice v zgodovini Karantanije;
- pozna pomen širjenja krščanstva med prednike Slovencev;
- **zna razložiti prihod in naselitev Madžarov v Panonsko nižino in ustanovitev lastne države;**
- pozna glavne značilnosti zahodnoevropskega fevdalnega sistema;
- pozna značilnosti "karolinške renesanse";
- ve, kateri trije civilizacijski krogi so se stikali na evropskem prostoru okrog leta 800 in kje je bilo njihovo stičišče;
- navede kulturne dosežke evropskega srednjega veka in pozna vlogo in pomen Cerkve in samostanov na kulturnem in gospodarskem področju;
- zna navesti verstva, ki so vplivala na duhovni razvoj Evrope v srednjem veku;
- pozna vzroke in pomen nastanka srednjeveških mest;
- ve, kdaj so nastale prve univerze v Evropi;
- pozna etnične, verske in kulturne posledice mongolske (vzhodna Evropa) in turške (Balkanski polotok) nadoblasti;
- pozna gospodarske, etnične in politične posledice srednjeveške agrarne kolonizacije;
- zna razložiti pojma humanizem in renesansa ter njun vpliv na razvoj znanosti;
- pozna glavne značilnosti razvoja Madžarske v srednjem veku;
- pozna glavna odkritja čezmorskih dežel in njihove posledice za novoodkrite dežele in dežele, ki so odkrivale novi svet;
- pozna glavne ideje in smeri reformacije, s pomočjo zemljevida zna pojasniti spremenjeno versko podobo Evrope v začetku 17. stoletja;
- pozna vzroke in zahteve večjih kmečkih uporov na Slovenskem in na **Madžarskem;**
- pozna značilnosti srednjeveških državnih stanov in parlameta v Angliji;
- pozna najvidnejše razsvetljenske mislece in ideje v Evropi in na Slovenskem;
- pojasni pomen terezijanskih in jožefinskih reform na Slovenskem in na **Madžarskem;**
- navede bistvene ideje Deklaracije o neodvisnosti in Deklaracije o človekovih pravicah ter ugotovi, katere od teh pravic so se uresničile v 19., katere v 20. stoletju;
- navede glavne izume in pridobitve prve in druge industrijske revolucije in njun vpliv na življenje posameznih družbenih slojev in na gospodarski razvoj;
- pozna čas nastanka in težnje programa Zedinjena Slovenija;
- primerja dosežke revolucij 1848 v Evropi;
- ve, katere nove nacionalne države so nastale v 19. stoletju (primerjava političnega zemljevida Evrope po dunajskem kongresu in pred prvo svetovno vojno);
- pozna uveljavljanje pralamentarne demokracije konec 19. in na začetku 20. stoletja;
- **pozna bistvene značilnosti in prelomnice v madžarskem narodnem gibanju v 19. stoletju;**
- pozna vzroke in posledice kolonialne ekspanzije ob koncu 19. stoletja in navede največje kolonialne imperije pred prvo svetovno vojno;
- pozna nacionalno sestavo habsburške monarhije v 19. stoletju;

- pozna vzroke in posledice propadanja slovenskega kmetstva v 2. polovici 19. stoletja;
  - pozna opredelitve Slovencev do Avstrije in do jugoslovanstva pred prvo svetovno vojno in med njo;
  - zna navesti glavna krizna žarišča pred prvo svetovno vojno (maroški krizi, balkanski sod smodnika, rusko-japonska vojna);
  - zna pojasniti pojem svetovna vojna in njene posledice za civilno prebivalstvo, gospodarstvo, za razvoj novega orožja;
  - pozna posledice prve svetovne vojne za Slovence (življenje med vojno, mejna vprašanja);
  - pozna glavne dosežke znanosti in tehnološkega napredka v času med svetovnimajima vojnama in opiše življenje posameznih družbenih slojev v tem času;
  - zna navesti značilnosti totalitarnih sistemov (fašizem, nacizem in stalinizem) med svetovnimajima vojnama;
-
- pozna razliko v položaju Slovencev v Avstro-Ogrski in Kraljevini Jugoslaviji;
  - **pozna bistvene značilnosti političnega in gospodarskega razvoja Madžarske v 20. stoletju;**
  - pozna vzroke za izbruh druge svetovne vojne;
  - ve za velika bojišča v drugi svetovni vojni in zna navesti glavne vojskujoče se države v obeh taborih;
  - pozna bistvena določila in pomen Atlantske listine;
  - pozna čas in prostor preobrata v 2. svetovni vojni;
  - pozna sklepe in posledice zavezniških konferenc v Teheranu, na Jalti in v Potsdamu;
-
- ob zemljevidu razloži okupacijo slovenskega ozemlja in posamezne okupacijske sisteme;
  - ve, kdo je organiziral oboroženi odpor proti okupatorju;
  - pozna cilje in usmeritve OF in meščanskih strank med vojno;
  - ve za ideološka nasprotja na Slovenskem v času druge svetovne vojne in pozna glavne razloge za medsebojni spopad;
-
- pozna posledice druge svetovne vojne za življenje ljudi;
  - pozna vlogo OZN v povojnem in današnjem svetu;
  - pozna vzroke za začetek hladne vojne in blokvske delitve Evrope in sveta;
  - navede glavna krizna žarišča v Evropi in svetu v 50. in 60. letih;
  - navede največje dosežke v znanosti po drugi svetovni vojni in njihov pomen za življenje posameznih družbenih slojev;
  - pojasni pojem "tretji svet" in odnos razvitega severa do problemov tretjega sveta;
  - navede vzroke za razpad vzhodnega bloka in Sovjetske zveze;
-
- pozna pomen jugoslovanskega in slovenskega odporniškega gibanja za priključitev Slovenskega primorja;
  - razloži problem urejanja mejnih vprašanj (naše severne in zahodne meje) na pariški mirovni konferenci in v meddržavnih dogovorih;
  - pozna glavne revolucionarne procese pri nas ob koncu vojne (agrarna reforma, nacionalizacija ...)
  - pojasni vzroke poglobljanja družbene, gospodarske in politične krize v Jugoslaviji v 80. letih
  - pozna dogodke v Sloveniji, ki so vodili v njeno osamosvojitve;

III. SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA IN MEDPREDMETNE POVEZAVE

Učni načrt s tematizirano zasnovanostjo smiselno nadgrajuje in pogloblja cilje pouka zgodovine v osnovni šoli. Učna poglavja so oblikovana na podlagi konkretnih, tipičnih zgodovinskih primerov. Teme so razporejene tako, da dijaki spoznavajo in razumevajo najprej konkretna dogajanja, pojave in procese iz obče zgodovine, sledi proučevanje domače zgodovine. Profesorji naj pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela zato upoštevajo celoten učni načrt (v vertikali), saj bodo tako uspešneje uresničevali temeljne cilje.

Z večkratno obravnavo temeljnih pojmov na različnih ravneh in v različnih vzročno-posledičnih zvezah bodo zagotovili večjo uporabnost in trajnost dijakovega znanja. Z uvajanjem v razumevanje konkretnih oblik zgodovinskih dogajanj, pojavov in procesov ter njihove medsebojne prepletenosti pouk zgodovine omogoča razvijanje sposobnosti za kritično zgodovinsko mišljenje in oblikovanje stališč do različnih pojavnih oblik sodobnega sveta. Posamezne teme so lahko hkrati izhodišče ali pomoč pri obravnavi vsebin drugih predmetov.

Načrt omogoča selektivni pristop k učnim vsebinam. V skladu z njihovim pomenom za razumevanje glavnih zgodovinskih tokov v posameznih zgodovinskih dobah in za razumevanje razvoja v daljšem časovnem obdobju ter slovenske zgodovine, bo učitelj nekatere teme obravnaval bolj poglobljeno, druge pretežno kot informacijo. Učni načrt torej pušča učitelju, skladno z njegovo strokovno avtonomijo, pravico izbire do petine učnih vsebin. Pri izboru naj učitelj upošteva predvsem naslednje kriterije: vertikalno povezanost vsebin, pomembnost za razumevanje razvoja (kontinuitete in diskontinuitete) v daljšem časovnem obdobju, uporabnost znanja za razumevanje bistvenih značilnosti določenega obdobja, pomen znanj za splošno razgledanost dijakov.

Z metodičnega vidika naj profesorji pri načrtovanju dela upoštevajo aktivne oblike in metode pouka, ki dijake motivirajo in razvijajo njihovo sposobnost za samostojno delo.

Operativni učni cilji praviloma nakazujejo uresničevanje aktivnosti dijakov pri pridobivanju novih informacij, izbor konkretnih metod dela pa je stvar učiteljeve strokovne avtonomije in razpoložljivih učnih sredstev. Narava posameznih ciljev in vsebin narekuje metode dela (delo z zgodovinskim zemljevidom, besedilom, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki, z zgodovinsko poljudno literaturo itd.). Profesorji ne smejo pozabiti, da namen aktivnih metod dela z uporabo učnih pripomočkov ni le nazornost pouka, ampak predvsem usposabljanje dijakov za samostojno delo in aktiven odnos do informacij, ki mu jih nudi v različnih oblikah posamezen učni pripomoček. Dijak mora spoznati smisel pravilne uporabe učnega pripomočka in iskanja bistvenih informacij (na karti, sliki itd.) ter se zavedati pomena različnih virov za spoznavanje zgodovine.

Interdisciplinarne vsebine je priporočljivo obdelati tudi v obliki projektnega dela. Pri sodobnem pouku zgodovine so izrednega pomena zgodovinske ekskurzije in obiski muzejskih zbirk, tako za spoznavni proces kot razvijanje pravilnega odnosa do vrednotenja in ohranjanja kulturne dediščine.

Za nazornost pouka in motivacijo je zelo pomembna opremljenost učilnic in uporba AV sredstev.

Ker so oddelki po interesih in sposobnostih heterogeni, je glede na možnosti potrebno upoštevati tudi individualne razlike. Če hoče učitelj upoštevati in izpeljati individualizacijo, se mora seznaniti z individualnimi interesi, sposobnostmi in lastnostmi dijakov. Na osnovi spoznanj prilagaja tempo dela v skupinah in izbira učne oblike in metode krajšega samostojnega dela. Navodila - vprašanja za samostojno delo in pri testih morajo biti različnih težavnostnih stopenj, ki posamezniku omogočajo doseči skupne cilje. Pri tem je zelo pomembna ustrezna materialna opremljenost priročne zgodovinske knjižnice (zadostno število atlasov, zbirk virov in poljudne

literature).

Medpredmetne povezave

Učne vsebine in cilji predmeta zgodovina se povezujejo s poukom slovenščine (književnosti), geografije in umetnosti. Konkretna povezava določenih ciljev in vsebin zgodovine z drugimi predmeti so opredeljene pri posameznih operativnih ciljih.

- Slovenščina

S poukom književnosti je povezan izbor odlomkov iz umetnostnih besedil s socialno in kulturno vsebino in odlomkov, ki prikazujejo doživljanje življenjskih razmer. Tovrstna besedila uporabljamo pri pouku zgodovine zaradi lažjega razumevanja in večje plastičnosti pri obravnavi zgodovinskih dogajanj, pa tudi pri prikazu miselnosti določenega zgodovinskega obdobja.

- Geografija

Pri uresničevanju zgodovinskih ciljev in učnih vsebin o značilnostih razvoja v svetu v 70. in 80. letih je smiselna povezava z geografijo, zlasti s temami o gospodarskem razvoju.

- Umetnost

Pri duhovno-zgodovinskem prikazu določenega zgodovinskega obdobja in dosežkov na področju umetnosti se smiselno povezujejo zgodovina, likovna in glasbena umetnost.

IV. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA

Zelo pomembno je, da se učni pripomočki uporabljajo v vseh fazah učnega procesa (uvajanje, pridobivanje novih vsebin, ponavljanje, preverjanje in ocenjevanje). Preverjanje in ocenjevanje naj poteka skladno s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju. Upoštevajo naj se naslednji kriteriji:

A) Znanje in razumevanje (60%):

Dijak naj zna:

- opisati, pojasniti zgodovinske dogodke, pojave ali procese;
- izluščiti iz povedanega ali prebranega bistvene informacije o konkretnem zgodovinskem dogodku, pojavu ali procesu;
- natančno in pravilno uporabiti ustrezne pojme in zgodovinsko terminologijo pri opisovanju oziroma pojasnjevanju dogodka, pojava ali procesa;
- dogajanja časovno in prostorsko pravilno opredeliti;
- primerjati pojave, dogodke ali procese, ugotoviti podobnosti in razlike;
- poiskati vzročno posledične zveze.

B) Interpretacija, argumentacija, sinteza, analiza, vrednotenje (višji cilji) 40%.

Dijak naj bo sposoben:

- uporabiti različne zgodovinske vire informacij (zgodovinsko besedilo, vir, zemljevid, statistični podatek, slikovno gradivo ...) in izluščiti bistvo sporočil, oblikovati sklepe;
- preoblikovati statistične podatke v besedno informacijo; interpretirati oz. argumentirati podatke in informacije;
- obrazložiti kompleksnost dogajanja.

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj poteka skladno s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja v gimnazijah. Izvaja se **tako ustno kot pisno**. Pri ustnem preverjanju in ocenjevanju preverjamo znanje, vrednotenje in uporabo znanj. Ob tem uporabljamo zemljevide, slikovno in drugo ilustrativno gradivo, vire in besedila. Pisno preverjanje znanja opravljamo z nalogami objektivnega tipa, ki pokrivajo vse ravni zahtevnosti in poleg znanja preverjajo tudi veščine in spretnosti.

V. ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PREDMETA (kadrovski pogoji)

V gimnaziji lahko uči predmet zgodovina, kdor je končal program za pridobitev visokošolske izobrazbe in je pridobil katerega izmed strokovnih naslovov:

- profesor zgodovine (in)
- diplomant zgodovine (in)

Učitelj, ki poučuje po tem učnem načrtu, se mora udeleževati stalnega strokovnega spopolnjevanja.

VI. IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI (materialni pogoji)

6.1 Namenska učilnica za pouk zgodovine, opremljena z AV sredstvi: **grafoskop, televizijski sprejemnik, videorekorder, videoprojektor, datoskop, računalnik.**
16 izvodov Zgodovinskega šolskega atlasa, DZS, 1994
16 izvodov naslednjih zbirk zgodovinskih virov:

- T. Ferenc: Okupacijski sistemi na Slovenskem, Modrijan 1997;
- Ž. Lazarevič, Slovensko gospodarstvo v prvi Jugoslaviji, Modrijan 1997;
- J. Prinčič, Slovensko gospodarstvo v drugi Jugoslaviji, Modrijan 1997

6.2 Literatura za dijake:

- Vilma Brodnik, Robert A. Jernejčič, Zoran Radonjič, Tjaša Urankar Dornik: Zgodovina 1, učbenik za 1. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana 1997
- Zlata Pastar, Jelka Sobatkiewicz, Delovni zvezek za 1. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana 1998
- Ivan Grobelnik: Zgodovina 3, DZS, Ljubljana 1992
- Božo Repe: Naša doba, učbenik za 4. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana 1995
- Drugi potrjeni učbeniki, delovni zvezki in priročniki.

6.3 Literatura za izvajalce:

- Svetovna zgodovina, CZ, Ljubljana 1976, 1981
- Sodobna ilustrirana enciklopedija, Zgodovina, MK, Ljubljana 1968
- Zgodovina v slikah 1- 16 , DZS, Ljubljana 1974 - 1982
- Velika ilustrirana enciklopedija, MK, Ljubljana 1983
- G.Hout, Stari Egipt, Pomurska založba, Murska Sobota 1994
- Rimljani, CZ, Ljubljana 1982
- F. Braudel, Čas sveta, Studia humanitatis, Ljubljana 1991
- Svet biblije, MK, Ljubljana 1993
- Zgodovina krščanstva, Ognjišče/DZ, Ljubljana 1992
- Velika verstva sveta, Ognišče, Koper 1991
- Kronika XX. stoletja, MK, Ljubljana 1993
- Druga svetovna vojna 1-3, MK 1981
- Stoletje svetovnih vojn, CZ, Ljubljana 1981
- M. Mikuž, Svet po vojni, 1-2, CZ, Ljubljana 1983
- Kako so živeli, MK, Ljubljana 1989-91

I. Voje, Oris zgodovine jugovzhodne Evrope, FF, Ljubljana 1992
I. Voje, Nemirni Balkan - zgodovinski pregled od 6. do 18. stoletja, DZS, Ljubljana 1994
Zgodovina Slovencev, CZ, Ljubljana 1979
B. Grafenauer, Zgodovina slovenskega naroda I. - V., Kmečka knjiga
Gestrin, Melik: Slovenska zgodovina 1792-1918, DZS, Ljubljana 1966
F. Gestrin, Slovenske dežele in zgodnji kapitalizem, Ljubljana 1991
V. Simoniti, Turki so v deželi že, Ljubljana, 1990
Slovenska kronika 20. stoletja, 1-2, Nova revija, Ljubljana 1995
Dokumenti slovenstva, CZ, Ljubljana 1994
M. Kacin, T. Ferenc, T. Zorn: Slovenci v zamejstvu, DZS, Ljubljana 1974
Enciklopedija Slovenije, MK, Ljubljana 1987
Zgodovina cerkve na Slovenskem, Mohorjeva družba, Ljubljana 1991
dr. Kovács, Éva dr. Stipkovits Ferenc, Fejezetek a magyar történelemből, Ljubljana, 1997
Bertényi Iván, Gyapay Gábor, Magyarország rövid története, Budapest 1993
A magyarok krónikája
The Times Atlas svetovne godovine, DZS, Ljubljana 1989
Biblijski atlas, CZ, Ljubljana 1990

Periodični tisk:

Zgodovinski časopis

Zgodovina v šoli

Kronika - časopis za slovensko krajevno zgodovino

Časopis za zgodovino in narodopisje

Prispevki za novejšo zgodovino

6.4 Viri:

Učni načrt za zgodovino v gimnaziji, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 1996
Peter Vodopivec: Ob novem učnem načrtu pouka zgodovine v gimnazijah, Zgodovinski časopis 1994, št. 2
Analiza stanja in predlogi za spremembe, prispevki k prenovi gimnazijskega izobraževanja, ZRSS, Ljubljana 1996
History in the National Curriculum (England), 1991
History in the National Curriculum, DFE, London 1995
Lehrplan für das bayerische Gymnasium, Fachlehrplan für Geschichte, Amtsblatt des Bayerischen Staatsministeriums für Unterricht, Kultus, Wissenschaft und Kunst, N. 8, 1992
Tomaž Weber: Zgodovina v učnih programih naših sosedov, Zgodovina v šoli, letnik 1992, št. 3

